

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΘΑΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59.

Ἐκαστον φύλλον τιμᾶται
λεπτῶν 20.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΑΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΗΡΩΤΕΑ
Ἐν Ἑλλάδι Δρ. 10
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ . Φρ. χρ. 12

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Γυναικεία ἐπιρροή, εἰκὼν, ὑπὸ I. Μαράνου.
- Ὁ Δασκαλολόγος καὶ ἡ κέρη του Μαρία. Ἱστορικὴ σελίς, ὑπὸ Ἰωσήφ Χατζιδάκη.
- Χαρακτηρισμοὶ τῶν Φιλελλήνων, κατὰ τὸν Χάου. Λάβδος Βύρων, ὑπὸ Γ. Α. Κ. (Τέλος).
- Τὸ χαμόγελό σου, ποίημα, ὑπὸ Ν. Γ. Μαυρόχη.
- Μάρθα ἡ Δημογερόντισσα, ἡ ἡ ὑποταγὴ τοῦ Νόβγοροδ, ἱστορικὸν διήγημα Καρακζίνου. Ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ, ὑπὸ Α. Γ. Κωνσταντινίδου. (Συνέχεια).
- Ἐν Ἀρμονίᾳ, μυθιστορία Georges Duruy.
- Γεωργὸς καὶ ψεῖδι, Ρωσικὴ φιλολογία. Μῦθος Κριλάφ, ὑπὸ Η. Α. Ἀξιάτου.
- Εἰδήσεις τῆς Ἑβδομάδος. Ἐγγύρια. — Ἐξωτερικά. — Ἐπιστήμαι. — Ἀρχαιολογία. — Φιλολογία.
- Ἰδιαιτέρα Γράμματα.
- Νέα Βιβλία.

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΠΙΡΡΟΗ

(Εἰκὼν)

Ἦμην πολὺ νέος τότε, δώδεκα μόλις ἔτων, καὶ δι' αὐτὸ μὲ ἐθεώρουν ἀνάξιον προσοχῆς αἱ κυριαί. Νῦν, ὅτε οὐδεμία πλέον ἔλπις νὰ ἐπανέλθω εἰς τὰ ὠραία ἐκεῖνα ἔτη, τολμῶ νὰ ταῖς ἀποτείνω μικράν τινα συμβουλὴν: Μὴ περιφρονεῖτε τὰ παιδιά, κυριαί. Κρύπτεσθε ἀπὸ αὐτὰ, ὅπως κρύπτεσθε καὶ ἀπὸ τοῦσδε μεγάλους, διότι ὑπάρχουσι παιδικαὶ ἐντυπώσεις τῶν ζωηραί, τῶσδε ἀνεξάλειπτοι, ὥστε βραδύτερον θὰ ἐπηρεάσωσι μεγάλως τὰς σκέψεις τῶν ἀνδρῶν καὶ συνεπῶς τοὺς ἰδικούς σας βίους. Εἶχον τὴν φυσικωτάτην μανίαν τότε νὰ μεγαλώσω καὶ ὁμῶς εἰς τὴν εὐλογημένην σμικρότητά μου ὀφείλω τὸ μάθημα, ὅπερ οὐδεὶς μέγας ἤκουσεν, ὅπερ δὲν θὰ ἐδίδετο βεβαίως, ἂν τις τοιοῦτος παρίστατο.

Πᾶσαι, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, ἀφηγήθησάσιν σπουδαιότατα συμβάντα τῆς ζωῆς αὐτῶν, ἐξαιρούσαι τὰς νίκας, ἃς κατήγαγον ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' οὐδεμίᾳ ἀνεκνήρυσσέτο νικητήρια. Ὅπως ἐξ ἀρχῆς εἶχε συμφωνηθῆ, ἐν μόνον περιστατικῶν εἶχε τὸ δικαίωμα ἐκάστη νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸν παράδοξον τοῦτον διαγωνισμόν, ἐνοεῖται δέ, ὅτι ἐξέλεγε τὸ καλλήτερον, ὅτι τὸ ἦρτυε, τὸ ἐχρωμάτιζε, τὸ ἐμύρωνε μετὰ δαφιλείας καὶ χάριτος. Ἐν τούτοις οἱ κριταί—αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν φιλικὴν συναναστροφὴν ἐν τῷ οἴκῳ τῆς κ. Α'—ἐξηκολούθουν νὰ θεωρῶσιν ἐκάστη τὸ ἰδικόν της κατώρθωμα ὡς τὸ μέγιστον καὶ δὲν παρεδέχοντο κατ' οὐδένα λόγον, ὅτι ὑπῆρχε τις ἐξασκήσασα μείζονα ἢ αὐταὶ ἐπιρροὴν ἐπὶ ἀνδρός. Καὶ ἐπέμενεν ἐκάστη, ὅτι εἰς αὐτὴν ἀνήκει τὸ γέρας, ἐπαναλαμβάνουσα περιληπτικώτερον ἤδη:

— Σίε, φαίνεται, δὲν γνωρίζετε τί ἐστὶ καπνὸς διὰ τὸν ἄνδρα. Προτιμᾶ νὰ στερη-

θῆ τοῦ ἄρτου, νὰ κρυόνῃ, νὰ πάσχη, παρὰ νὰ μὴ καπνίσῃ καὶ ἐν τούτοις ὁ σύζυγός μου, ὅστις ἦτο ὁ φανατικώτερος τῶν καπνιστῶν, ὁ σύζυγός μου, τὸν ὁποῖον ἀπεκάλουν σκωπτικῶς «τὸ καπνίζον ἡφαιστεῖον», δὲν λέγω ὅτι ἔπαυσε νὰ εἶναι ἡφαιστεῖον, ἀλλὰ δὲν καπνίζει πλέον. Δὲν εἶνε νίκη τοῦτο;

— Μεγάλῃ ὑπόθεσις! Πολλοὶ κόπτουν καὶ μόνοι τὸν τὸν καπνόν. Ἄλλὰ τὴν γενεῖάδα των! Ὁ νέος, περὶ οὗ σὰς ὠμίλησα, δὲν ἦτο ὠραῖος, ἀλλὰ τὸν καθίστα τοιοῦτον ἡ μακρά, ἡ μεγαλοπρεπεστάτη του γενεάς. Ἐπρεπε νὰ βλέπετε μετὰ πόσης φιλαρθεσίας τὴν ἐθώπευα καὶ τὴν ἐπεριποιεῖτο. Ἐγὼ.. οὔτε ἰδέαν καν εἶχον: ἀλλ' ὅτε ἡμέραν τινὰ μοὶ ἐπανεῖλαβε μίαν ἀπὸ τὰς συνειθισμένας ἐκεῖνας φράσεις: «Θὰ εἶδιδά καὶ τὴν ζωὴν μου διὰ σὰς», — Θὰ ἐκόπτετε καὶ τὰ γένειά σας; τὸν ἠρώτησα. Καὶ τὴν ἐπαύριον μοὶ ἐπαρουσιάσθη μὲ ἓνα τόσο μικρὸ προσωπάκι, ἐξυρισμένος, κωμικός!

— Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν στιγμὴν, εἶπε τρίτη τις, κατὰ τὴν ὁποίαν μοὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός μου μετὰ τίνος τόνου αὐστηρότητος: — Δὲν φέρεσαι καλὰ μὲ τὸν πτωχόν Ἀνδρέαν. Θὰ τοῦ ἔλθῃ κανεὶς τύφος καὶ θὰ ἔχῃς σὺ τὴν ἀμαρτίαν. — Ἐγὼ; Διατί; — Νά, τοῦ εἶπες ὅτι δὲν σοῦ ἀρέσουν οἱ ξανθοὶ καὶ ὁ πτωχὸς τὸ ἔκαμιν ἐπάγγελμα τῶρα νὰ γυρίξῃ μὲ ὄλην αὐτὴν τὴν ζέστην ἀπὸ τὸ πρῶν εἰς τὸ βράδυ εἰς τὸν ἥλιον διὰ νὰ μαυρίσῃ ὀλίγον!... Ἀφοῦ, κυρία μου, προσέθηκεν, ἀφοῦ μετέβαλα ἓνα ξανθὸν εἰς μελαγχροινόν, διότι ὁ ταλαίπωρος ἐμαύρισε, ἐψήθη κυριολεκτικῶς, νομίζω δὲν πρέπει νὰ συγκρίνηται ἡ νίκη μου μὲ τὴν ἰδικὴν σας...

— Ὅχι δά: ἐγὼ τὸναντίον θεωρῶ πολὺ ἀνωτέραν τὴν ἰδικὴν μου. Τὸ νὰ νικήσῃ τις ἐλαττώματα τῶσδε βαθέως ἐρριζωμένα... Ἡ μανία τῆς πολιτικῆς κατέστρεψε πολλοὺς καὶ θὰ κατέστρεφε βεβαίως τὸν σύζυγόν μου ἄνευ ἐμοῦ. Τῶρα οὐδὲ ἐφημερίδας ἀναγινώσκω πλέον. Σὰς φαίνεται μικρὸν αὐτό;

— Προκειμένου περὶ θεραπείας ἐλαττωμάτων, δὲν πρέπει οὐδεμίᾳ νὰ ὀμιλῇ πρὸ ἐμοῦ. Θὰ ἀπέθνησκον τῆς πείνης ἐκ τῆς φιλαργυρίας του, καὶ ὁμῶς τὸν ἔκαμα γενναῖον τὸν ἔκαμα σπάταλον!

— Καὶ ἐγὼ, ἦτις τὸν ἐθεράπευσα ἀπὸ τὸ φρικωδέστερον τῶν ἐλαττωμάτων! Δὲν γνωρίζετε βεβαίως τί θὰ εἶπῃ χαρτοπαίκτης.

— Καὶ ἐγὼ, ἦτις ἔκαμα ποιητὴν τὸν πεζότερον τῶν ἀνθρώπων!

— Καὶ ἐγὼ, ἦτις ἔκαμα τρελλὸν τὸν φρονιμώτερον!

Ἡ συζήτησις ἐξηκολούθει ἀπὸ πολλοῦ συζήτησις ἐνέχουσα πολὺ τὸ ἀστεῖον, ἀλλὰ καὶ πολὺ τὸ θλιβερόν, καθ' ἃ κρίνω ἐκ τῶν ὑστέρων. Λυποῦμαι, ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ διαφυλάξω ἐν τῇ μνήμῃ μου ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀνέκδοτα, ὧν ἕκαστον ἠδύνατο νὰ χρησι-

μεύτῃ ὡς ὑπόθεσις κωμωδίας, ἀλλὰ καὶ τραγωδίας σύναμα. Ἐκ στομάτων, ἄτινα περιεκόσμη τὸ γλυκύτερον τῶν μειδιαμάτων, ἐξήρχετο κάποτε εἰκὼν ροδοστεφοῦς θύματος, ἀστεῖς καταστροφῆς, ἡ καταστρεπτικῆς ἀστεϊότητος. Οὐδεμίᾳ παρεδέχετο, ὅτι ἡ ἐπιρροὴ τῆς ὑπῆρξε κατὰ κεραϊαν μικρότερα τῆς τῶν ἄλλων, καὶ αὐταὶ δὲ αἱ ἐπ' ἀγαθῷ ἐξασκήσασα αὐτὴν, ἀγνοῶ διατί μοὶ ἐφαίνοντο τῶσδε ἐγώιστριαι, ὥστε νὰ ἐκλαμβάνω ὡς κκοποιὸν τὴν δύναμιν, δι' ἧς ἐσωσαν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς ἴσως τοὺς συζύγους, τοὺς ἀδελφούς, τοὺς ἐρωμένους.

Ἡ τελευταία ὀμιλήσασα ἦτο πολὺ ἀσχημος.

— Ἄν ἔλεγεν, ὅτι ἔκαμα τὸν ἄνδρα τῆς ζηλότυπον, θὰ μᾶς ἐνίκα βεβαίως, ἐψιθύρισεν ὠραία τις κακεντρεχῆς.

— Ἄλλὰ σίε, μόνον ἀκούετε: δὲν λέγετε τίποτε; Δὲν ἔχετε καὶ σίε κανὲν ἐπεισόδιον; ἠρώτησαν τὴν οἰκοδέσποιναν.

— Ἐχω καὶ ἐγὼ ἓν. Ἄλλὰ δὲν εἶνε τίποτε ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἰδικά σας. Ἄς εἶνε θὰ τὸ εἶπω, ἀλλὰ χωρὶς καίμια ἀξίωσιν.

Καὶ ἡ κυρία Α' διηγήθη τὰ ἐξῆς:

«Διειμένον ἐν τῇ ἐξοχῇ. Ἐσπέραν τινὰ, καθ' ἣν περιεπάτου ἐν τῷ κήπῳ, βλέπω ἀνθρωπὸν διασκελλίζοντα τὸν ὑψηλὸν τοῖχον καὶ πηδῶντα ἐντὸς αὐτοῦ. Κατ' ἀρχάς ὁ φόβος κατέπιψε τὴν φωνὴν μου καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ κράξω ζητοῦσα βοήθειαν, ἀλλὰ μετὰ τινὰ λεπτά τὸν φόβον μου διεδέχθη ἄλλη φρικωδέστερα σκέψις. Ὁ ἀγνωστος θὰ ἐφρονεύθη ἴσως πισῶν ἐκ τῶσδε ὕψους. Τὸν ἐβλεπον μακρόθεν κατακείμενον ἀκίνητον ὡς νεκρόν. Ἐσπευσα νὰ καλέσω τὸν γέροντα ὑπηρετὴν μας καὶ μετ' αὐτοῦ πλησιάσασα εἶδον ἄνδρα τεσσαρακοντοῦτη περιπόου, ρυπαρόν, ρακένδυτον, αἱματοφόρτον καὶ ἀναίσθητον. Ἀποσιωπῶ πᾶσαν λεπτομέρειαν. Ὁ ἀγνωστος ἦτο κακοῦργος δραπέτης, φονεύσας ἓνα δεσμοφύλακα, ἵνα φύγῃ, καὶ πληγωθεὶς διὰ σφαίρας ὑπὸ χωροφυλάκων, διότι καθ' ὁδὸν ἐπειράθη νὰ ληστεύσῃ γέροντά τινα διαβάτην. Τὰ συστάτικά του, βλέπετε, δὲν ἦσαν καλὰ, ἐγὼ ἐν τούτοις καίτοι ἀπὸ τῆς ἐπαύριον ἤκουσα περὶ τοῦ ποιοῦ του ὄχι μόνον ἔπεισα τὸν σύζυγόν μου νὰ μὴ ἀναφέρῃ τι εἰς τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολὺ τὸν ἐκράτησα εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τῷ παρεῖχον πᾶν μέσον θεραπείας. Ἡμέραν τινὰ εἰσέλθοῦσα εἰς τὸν θάλαμόν μου, εὗρισκω τὸ συρτάριον, ἐν ᾧ εἶχον ἀντικείμενά τινα ἀξίας, τεθραυσμένον καὶ κενόν. Ὁ ξένος μου, νομίσας ὅτι ἐπανεῦρε τὰς δυνάμεις του, ἠθέλησε νὰ μᾶς δώσῃ μικρὸν τι δειγμὰ τῆς εὐγνωμοσύνης του, πρὶν κρυφίως ἀναχωρήσῃ. Τὸν εὗρομεν ὁμῶς καὶ πάλιν ἀναίσθητον ἐν τῷ δωματίῳ του ἡ ἐπουλωθεῖσα πληγὴ του

ήνοιξε και αιδόληγα δυνάμεις, ως είχαν αποκτήσει, τον εγκατέλειψαν εντελώς. Είς ποιατην κατάσταση δεν ήδυνήθημεν να τον ριψώμεν έξω της οικίας μας, καιτοι το όλιγώτερον, όπερ ήδυνάμεθα να πράξωμεν, ήτο αυτό. Ο ιατρός εθεώρησεν απέλιπτα την κατάσταση του, εγώ δε μεθ' όλην την άγνωμοσύνην του τόσον ελυπήθην, ώστε, — ίσως φανή άδικαιολόγητος ή συμπάθειά μου προς τοιούτον τέρας, — ώστε επί τέσσαρας ημέρας και τέσσαρας νύκτας δεν εγκατέλειψα σχεδόν αυτόν, μόνη αλλάζουσα τους επιδέσμους και ποτίζουσα αυτόν τα φάρμακα, άτινα ο ιατρός διώριζε. Μετά το τέταρτον ήμερο-νύκτιον ή κατάσταση του εβελτιώθη. Έν τω μεταξύ όμως εβελτιώθη και ή όψις του, από άγρίας καταστάσα ήμερωτέρα, από άπαισίας μεταβληθείσα εις ύποφερτήν, σχεδόν γλυκείαν. Έφοβείτο, ήδη να εκβάλη τας κραυγάς εκείνας της άγωνίας, ως οι πόνοι τω άπέσπον· και ότε δριμύ τι άλγος ήρχιζε να άλλοιοι τα χαρακτηριστικά του προσώπου του, έστρεψε τούτο αντίθετος.

«Κάποτε ή όψις του προέβλεπε τοιαύτην πλάνην εν τή ψυχή, ώστε υποθέτουσα ότι βασανίζεται υπό της συνειδήσεως τω όμίλουν περί μετανοίας και τω έλεγαν, ότι ο Θεός εινε εύσπλαχνος και καλός δι' όλους. Είς το όνομα της μετανοίας ή όψις του ανέλαμ-βανε την προτέραν άγριότητα, εις το όνομα δε του Θεού καθίστατο έτι φοικωδεστέρα. Τω έλεγαν τότε περί έλπίδος, περί συγγνώμης εκ μέρους της κοινωνίας, ήν ήδίκησε, προέβλεπον μάλιστα, μέχρι του να λέγω, ότι δεν πταίει τις πάντοτε, όταν έγκληματι ή, διότι αι περιστάσεις τον αναγκάζουσιν εις τούτο. "Ημην ενί λόγω άφιερωμένη εις αυτόν από πρωίας μέχρις έσπέρας και πολλάκις, ότε ή ανάρρωσις του σώματός του προώδευεν, ο ύπνος μου ιδιώκετο υπό των σκέψεων, δι' ών εζήτου να επιτύχω μέσον θεραπειαν της ψυχής του. Πολλάκις εξεγειρόμενος έφιλ-άλτου, όστις κατεβασάνειεν αυτόν συνελάμ-βανε την χειρά μου, θωπεύουσαν την κεφαλήν του. Ένόμιζον ότι ούτω καθιστώ ελαφροτέρους τους πόνους του· το πρώτον βλέμα, όπερ μοι άπέτεινε, τοιούτόντι τούλάχι-στον εδύλου, αλλά παραχρήμα συναφρούτο και οι όφθαλμοί του εζηκόντιζον φρικώδεις άστραπάς. Βεβαίως δεν έπραττον ούτω διά να επιτύχω την εύγνωμοσύνην του. Άγνω-στόν τι αίσθημα οίκτου, εύσπλαχνίας, κα-θήκοντος, ναί, καθήκοντος, με έκράτει παρά την κλίνην του μέχρι της ημέρας, καθ' ήν έπίσηθη, ότι ο άνθρωπος έσώθη.

«Έπειτα βραδεία, αλλά σταθερά, έπλήθην ή ανάρρωσις. Καθ' όλον τον χρόνον, καθ' όν άνέκτα τας δυνάμεις του, είτε εν τω δωμα-τίω του έμεινε, είτε καθήρχετο εις τόν κήπον, ήτο σύννοος και καθήρης. Τις οϊδε ποίαι σκέψεις έγεννώντο πάλιν εν τή κεφαλή του!

«Ο γέρον ύπηρέτης ούδ' επί στιγμήν έπαυε να τον έπιτηρή. Έφοβείτο και δι-καιώς νεαν τινα διάρρηξιν ή κλοπήν, έπειτα δε, ότε εβεβαίωτο περί του ύπνου του, ήρ-χετο και μοι έλεγε τας έντυπώσεις του: —Ποιός ζέρει ή θυμάται τα όσα κακά έκαμε και μετανοίωει, ή — όλα πρέπει να τα συλ-λογίζεσθαι κανείς — κάτι μάς έτοιμάζει πάλι.

« Η ήμερα της αναχωρήσεώς του εφθασεν. Είπενό, τι θ' ανεχώρει την έσπέραν, άλλ' ήρ-νήθη να προσέβη τι περί της διευθύσεως, ήν θή έλάμβανε. Πεντάκις, ως μοι είτε βρα-δυτέρον ο ύπηρέτης, έπροχώρησε προς την αϊθουσαν, εν ή εύρισκόμην, και πεντάκις έ-στράφη προς την έξοδον, να αναχωρήση ά-νευ αποχαιρετισμών. Τέλος ενίκησεν ή πρώ-τη σκέψις και παραουσίαθη πρό έμού. Έπί πολλά λεπτά με παρεθρεε άκίνητος, άφωνος, και δεν θή ώμίλει ίσως, αν εγώ δεν τω άπέ-τεινον πρώτη τον λόγον.

«— Αί, μάς άφίνεις; τω είπον.

«— Ναι, απήντησε διά φωνής βραχνής, και πλησιάζας πρό έμού έγονυπέτησε.

«Τω έτεινα την χειρά, να τον έγειρω, αλλά δεν έτόλμησε να έγγίχη αυτήν.

«Έψωσε μόνον τους όφθαλμούς του προς έμέ και οι όφθαλμοί του ήσαν κήθυροι.

«— Ευχαριστώ, κυρία, έψιθύσατε μετά λυ-μωδ. «Ευχαριστώ». Και ανέλυθη εις δάκρυα.

«Έπειτα ήγήθη και με βήμα βραδύ διηυ-θύθη προς την έξοδον. Άλλά δεν εζήθηεν εκειθεν ο δια του τοίχου πηδήσας κακούρ-γος· εζήθηε ταλαίπωρός τις μεταβαίνων εις την πόλιν, να παραδοθή εις την δικαιοσύνην.

«Βλέπετε, το έπεισοδειόμουν δεν ήτό τι έκτακτον. Σίς εκάματα τους φιλαργύρους σπατάλους και τους πέλους ποιήσας; Έγώ έκαμα ένα κακούργον να κλαύση... προσέ-θηκε σρογγίζουσα τους όφθαλμούς της. Και με συγκινει τούτο άκόμη... Άλλά τί; Δα-κρύετε και σεις; Θεωρείτε ως ανώτεραν την ιδιάν μου έπιτυχίαν;...»

Δεν ήδυνήθη να έννοήσω τότε — ήμην δωδεκαετής — διατί όλοι εδάκρουν. Έδάκρυ-σα μάλιστα και εγώ... Έγεννήθη όμως και άπέμεινε εν τω νω μου ή εζής σάψις:

«Αφού ή γυνή δύναται να κλάμη και τον κακούργον να κλαύση μίαν φοράν, πόσα δά-κρυα θή δύναται να άποσπάση από τους μη τοιούτους!»

Από παιδίον τι άλλο να περιμένη τις;

I. ΜΑΡΑΝΟΣ

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ
ΚΑΙ
Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΜΑΡΙΑ

Η κατωτέρω διήγησις άρροξ εις γεγο-νότα συμβάντα περί το έτος 1769 εν Σφα-κίαις της Κρήτης.

Τα Σφακιά διά το όρεινόν και άπρόσβα-τον αυτών, αλλά και διά το άτίθασσον των κατοίκων, ούδέποτε παρέσχον τοίς κατά και-ρούς τυράννοις της Κρήτης' άσφαλή δια-μονήν, και ούδέποτε ξένος κατακτητής έγ-κατέστη εκει μόνιμος. Τούναντίον καθ' ούς χρόνους οι άλλοι Κρήτες, ως και το λοιπόν Έλληνικόν Έθνος, πλην όλίγων όχυρών ά-κροπόλεων, ως το Σούλι και ή Μάνη, εσφά-δαζον υπό την πτέρυγα του Σπαχή και του Γιαννισάρου, οι Σφακιανοί έζων εις τα όρη των ελεύθεροι, διοικούμενοι κατά τα πα-τροπαράδοτα αυτών έθιμα, άτινα ούδέν

1) Ανεγνώσθη εν τή λέσχη «Ελλάδος», εν Σύρω.

άλλο ήταν ή λείψανα των περιφήμων της Κρήτης δωρικων νόμων. Τούτο ειχάζετο μόν και πρότερον, αλλά νυν έμαρτυρήθη άσφα-λώς πρό μικρού εκ των γενομένων εν Κρήτη άρχαιολογικών ανακαλύψεων, και μάλιστα της μεγάλης εν Γόρτυνι εύρεθείσης έπιγρα-φής, ήτις ώνομάσθη μόν υπό των άρχαιο-διψών νόμοι της Γόρτυνος, εκρίθη δ' υπό των σοφών της Ευρώπης, ως ή σπουδαιότατη άρ-χαιολογική ανακάλυψις του αϊώνος μας.

Ου μόνον δε ελεύθεροι ήσαν οι Σφακιανοί και άπληλαγμένοι των καταθλίψεων, ως ύφί-σταντο οι περίε αδελφοί των, αλλά και πολ-λάκις ειδοποιούμενοι, ότι άχρηστοί τις Γιαν-νισταρος μετά των όπαδών του έκτάκτως έβασάνιζε τους Χριστιανούς κατοίκους πα-ρακειμένης τινός κόμης, ραγδαίον κτήρη-χοντο των ύψηλών αυτών όρέων και εκδιώ-κοντες και τιμωρούντες τας θεοστυγείς εκεί-νας άρπυίας επέστρεφον πάλιν εις το άσυ-λον αυτών, άποκομίζοντες τας εύλογίας των σωθέντων θύματων.

Καίτοι όμως ελεύθεροι και ανενόχλητοι διαμένοντες οι Σφακιώται εις τα όρη των, εθλίβοντο σφόδρα διά τας δεινάς συμφοράς και τας άπανθρώπους πιέσεις, ως ύφίσταντο οι άλλοι Κρήτες, και άγρυπνον έτήρουν προ-σοχήν, ειποτε ήθελεν αναφανή άρμόδιος και-ρός, να εκδιώξωσι τους άγριους λύκους της λυμαιομένης την μεγάλην τροφν του Διός.

Τοιούτος καιρός, ως έπίστευσαν τούλάχι-στον, έπλήθη κατά το έτος 1767.

Τότε Αικατερίνα ή Β' αυτοκράτειρα της Ρωσίας, ίδιως επιδιώκουσα σκοπού, είτε φιλοτιμηθείσα να καθιδρύση επί του θρόνου τών Κωνσταντινων ένα των έγγονών αυτης, συνενοήθη προς πολλούς των τότε κορυφαίων Έλλήνων, να εξεγείρωσιν έπα-νάστασιν σύμπαντος του Έλληνικού γένους κατά της Τουρκικής κυριαρχίας, ύποσχο-μένη γενναίαν εκ μέρους της Ρωσίας βοή-θειαν. Το δε καταπεποιημένον τότε εκ της δουλείας Έλληνικόν γένος μετ' ένθουσια-σμού ήκολούθησε τας συμβουλάς της όμο-δόξου προστάτιδος. Και έγένετο άληθώς σο-βαρά άπόπειρα προς άποτίναξιν του τουρ-κικού ζυγού. Η άπόπειρα όμως εκείνη ά-πέβη δυστυχώς ου μόνον ματαιία, αλλά και όλεθρία εις τους επηγεύσαντας αυτήν διά την άπροσδόκητον εγκατάλειψιν.

Τότε έζη εν Σφακίαις άριπρεπούς οικο-γενειακς βλαστός ο Ιωάννης Βλάχος. Ο ά-νήρ ούτος μετρίως αναστήματος, αλλά ρω-μαλαίος και εύκνητος, ειχεν έπισύρη τον σε-βασμόν και την άγάπην των συμπολιτών του και διά την έπιφάνειαν του γένους, και διά τας πολλές του άρετής και διά την φιλόνηρωπον και ελευθερίαν χρήσιν, ής έποι-είτο του μεγάλου αυτού πλούτου, μάλιστα διά το εύπροσγυρον και αιμιύλον εν ταις κοινωνιαίς αυτού αναστροφαις. Τυχών δε παιδείας πολλή ανώτερος των συμπολιτών του, κάτοχος δύο ξένων γλωσσών, της Ρω-σικής και Ιταλικής, έθαυμάζετο υπό πάν-των, και διά την εύρειαν αυτού παιδείαν ώνομάσθη υπό των συμπατριωτών του Δά-σκαλος, λόγιος, ως θά έλέγομεν σήμερα, και εν συνδυασμω του έπιθέτου τούτου με-το κύριον όνομά του, ως εν Κρήτη συνει-

θίζεται, Δασκαλογιάννης. Ούτω θά όνομά-ζωμεν και ήμεις αυτόν κατά το λοιπόν της διηγήσεώς μας.

Ο Δασκαλογιάννης ούτος τον χειμώνα μόνον διέτριβεν εν Άνωπόλει Σφακίων παρά τή οικογενίαι του, το δε θέρος έταξείδευεν έμπορευόμενος και κατέχων τέσσαρα με-γάλα έμπορικά πλοία εις Μεσόγειον, Ρω-σίαν, Βενετιαν και Τεργίστην.

Έν τή τελευταίη ταύτη πόλει διατριβών το έτος 1767 συνέτυχε τω Γεωργίω Πα-πάζωλη, όστις ήτο άπισταλμένος υπό της αυτοκρατειρας Αικατερίνης, να προτρέψη τους άπανταχού Έλληνας ν' ακολουθή-σων τα σχέδια αυτης και, δοθέντος του συνθήματος, να εξεγερθώσι κατά της Τουρ-κικής κυριαρχίας. Ο Δασκαλογιάννης εις άκρον φιλόπατρις και έμπνεόμενος υπό πι-στεως σταθεράς διά την άνάστασιν του Έλ-ληνικού γένους, της άκραδάντου εκείνης πι-στεως, ής άνευ ούδενός μεγάλου έργου ή έπιχειρήσις πολυμάται ούδε κατορθούται, παρεδόθη μετά ζέσεως εις τα σχέδια εκείνα, δι' ών ήλπισε να συντελέση και αυτός εις την άπελευθέρωσιν του Έλληνικού γένους, διοργανίζων επανάστασιν εν Κρήτη, ής κέν-τρον και όρμητήριον θά ήσαν τα Σφακιά.

Φεϋ!! Ποσάκις άκόμη γενναίοι Κρήτες υπό τοιούτων παρελκόμενοι εύγενών παρορ-μήσεων θά έπισύρωσι συμφοράς άνηκέστους καθ' έαυτών και κατά της πατρίδος των!

Ο Δασκαλογιάννης άμα κατήλθε τον χειμώνα εις την πατρίδα του, άνεικόνισε τα σχέδια του εις τινας των προκρίτων' εκει-νοι δε έμπνεόμενοι υπό του αυτού μίσους μέν προς τους Τούρκους, έρωτος δε προς την ελευθερίαν, μετ' ένθουσιασμού άπεδέ-χθησαν τα χαρμόσυνα ταύτα ευαγγέλια. Και ώρκίσθησαν οι μεγαλόφρονες εκείνοι άν-δρες περιουσίαν και ζώνη να προσενέγκωσιν εις τον βωμόν της πατρίδος υπό τον Δασκα-λογιάννην, ον και άρχηγόν των εύθης ώνό-μασαν δι' έγγραφου ύπογεγραμμένου ύφ' όλων των γεναρχών των έπισήμων οικογε-νειών Σφακίων.

Τοιούτος δε ήτο ο ένθουσιασμός, όστις ως εύάρεστος φρικίας διετρέχε τότε το σώμα σύμπαντος του Έλληνικού, ώστε ο Άγγλος περιηγητής Mandler, ταξειδεύων τότε εν Τουρκία αναφέρει, ότι ήκουσε τους Έλλη-νας διακηρύττοντας μετά πεποιθήσεως, ότι θελουσιν ελευθερωθή τή βοήθεια των Ρω-σων, και ότι πρό μικρού άνεφάνη επί του θόλου της Αγίας Σοφίας άκτινοβόλος σταυ-ρός, οι δε Τούρκοι, μάτην προσπαθήσαντες ν' άπομακρύνωσι το θαυμασίον εκείνο ση-μειον, κατελήφθησαν υπό τρόμου.

Είνε τω έντι αξιον πολλής προσοχής, ότι το Έλληνικόν έθνος, καιτοι επίμακρους αιώ-νας διατελέσαν υπό σκληράν δουλείαν πολ-λών κατακτητών, ούδέποτε έπαυσεν ελπίζον επί την άνάκτησιν της ελευθερίας του, ή δε επί χιλιετηρίδας διήκουσα ιστορία αυτού άποδεικνύει την αιωνίαν άληθειαν του σοφού γνωμικού του Κομφουκιού: «Ούδέποτε έθνος τι άπόλλυται, εφ' όσον έχει πεποιθηναι εις έαυτόν».

Περί τα τέλη του έτους 1768 οι αδελ-φοί Θεόδωρος και Άλέξιος Όρλώφ κατήλ-

θον εκ Ρωσίας με δύο ρωσικά πλοία εις τον λιμένα Οίτύλου, να συνονηθώσιν εκει μετά των προεστώτων της Πελοποννήσου, παρχο-λούθησε δε αυτους εκει και ο Δασκαλογιάν-νης έπιβαίνων ίδιου πλοίου.

Έν Μάνη έγένοντο αι τελευταίαι συμ-φωνίαι και διεγράφη το σχέδιον του πολέ-μου. Έλαβον δε οι Έλληνες παρά των Ρώσων άπισταλμένων έγγραφους συνθήκας, καθ' ως άνεγνωρίζετο ή άνεξαρτησία της Έλλάδος. Υπέσχοντο δε οι Ρώσοι βοή-θειαν εις τους επαναστάτας διά χρημάτων και πολεμοφοδίων και δι' άποστολής 10,000 Ρώσων πολεμιστών, ούς θά μετέφερον εις Έλλάδα ισχυρός ρωσικός στόλος.

Ο Δασκαλογιάννης λαβών αντίγραφα των συμφωνιών τούτων άπήλθεν έσπευσμέ-νως διά του πλοίου του εις Τεργίστην, όπου φορτώσας αυτό ίδιαις δαπάναις τροφίμων και άλλων χρησίμων εις τον πόλεμον άπέ-πλευσε εις Σφακιά.

Τη 25 Μαρτίου το πλοίον του Δασκα-λογιάννη κατέπλεε σημαιοστόλιστον υπό ρωσικήν σημαίαν εις τον λιμένα της Άνω-πόλεως, Λουτρόν. Εκει έγένετο δεκτόν υπό των συρρευάντων πολεμιστών μετ' άκρά-του ένθουσιασμού και χαράς, εκδηλωθείσης διά πολλών πυροβολισμών.

Έκ του λιμέ-νος ο Δασκαλογιάννης συνοδευόμενος ύφ' όλου σχεδόν του άνδρικού πληθυσμού άπήλ-θεν εις Άνωπολιν, όπου άνεπέτασε την ση-μαίαν της ελευθερίας. Την επομένη εν πο-λεμικω συμβουλίη άνεικόνισεν ο Δασκαλο-γιάννης εις τους συναγωνιστάς του το σχέ-διον, όπερ ειχε συμφωνηθή με τον Όρλώφ. Κατ' αυτό ο Σφακιώται θά εξεστράτευσον πανστρατιά, παραλαμβάνοντες δε και όσους ήδύναντο εκ των γειτόνων επαρχιών συμ-πολεμιστάς θά κατελάμβανον τους περίε των Χανίων λόφους και θά άνέμενον εκειθεν την εμφάνισιν του ρωσικού στόλου. Άμα δε έβθανεν ο στόλος, θά έπιτίθεντο οι μόν Κρή-τες από ξηράς, οι δε Ρώσοι από θαλάσσης, να κυριεύσωσι την πόλιν των Χανίων. Το σχέδιον τούτο γενόμενον δεκτόν έτέθη εύθως εις ένεργειαν, πλην δυστυχώς υπό μόνων των άνδρείων όρεινών.

Ίνα περιβόλη δε και διά θρησκευτικής αήγλης την έπιχειρήσιν ο Δασκαλογιάννης, ώρισεν, όπως οι στρατιώται του εορτάσωσι το επί θύραις Πάσχα του έτους εκείνου εν τω στρατοπέδω, όπερ έστησεν έξω των Σφακίων, εις την Κράπην. Εκει υπό την σιάν εύρουσίαν πλατάνων και εν μέσφ των άρωμάτων του θυμού και της μυρσίνης έφα-ρον τον άμνον του Πάσχα οι πρώτοι κατά των Τούρκων πολεμιστάι και έδωσαν αλλη-λους τον άσπασμόν της άγάπης, συνεορτά-ζοντες εν μιά και τή αυτή ήμερα την τε Θρησκευτικήν και Έθνικήν Άνάστασιν.

Οι δε Τούρκοι πτοηθέντες διά το άπρο-δόκητον θάρρος των όρεινών, φοβηθέντες δε, ότι πράγματι θά προσεβάλλοντο και από θαλάσσης υπό των Ρώσων, συνέτρεχον εντός των πόλεων εν άτάκτω σπουδή. Έπί πολ-λάς ήμέρας διέτριβεν εκει ο Δασκαλογιάννης μετά των στρατιωτών του, να έμπνεύσωσι θάρρος εις τους κατοίκους των πλησίων όρει-νών κομών, να προσέλθωσι και αυτοί επί-

κουροι εις τον ύπερ πατρίδος ίγώνα. Κατό-πιν δε, εκκινήσαντες προς τα Χανιά, κατέ-λαβον τους περί την πόλιν λόφους, έχοντες ως κέντρον την όχυράν θέσιν Μαλάξαν. Εκειθεν έδύναντο και τους εν Χανίαις Τούρ-κους να συγκαταβάλωσιν οιονεί εν πολιορκίαι και προς την θαλάσσαν ν' αποβλέπωσι προσδοκώντες από στιγμής εις στιγμήν και από ήμέρας εις ήμέρας την εμφάνισιν του ρωσικού στόλου κατά τα συμφωνημένα.

Έν τούτοις αι ήμέραι παρήργοντο, ο δε Ρωσικός στόλος δεν έφαινετο· διό ήρχισε βαθυμδών αποθάρρυνσι μόν εις το στρατό-πεδον των Έλλήνων και γαγγυσμοί κατά τον άρχηγού των, ότι εζηπάτησεν αυτούς, ενω ο ίδιος ειχε γείνη θύμα έπονεδίστου άπιστίας. Τούναντίον δε παρά ταις Τούρ-κοις εξηγήρη μένος και δίψα έκδικήσεως και τιμωρίας παραδειγματικής της αθά-δείας των όλίγων όρεινών, ότινες έτόλμη-σαν το πρωτόκουστον έως τότε τόλμημα να ύψώσωσι σημαίαν άνταρσίας κατά του Πα-τισάχ.

Ο Δασκαλογιάννης, μανθάνων άφ' ενός μέν, ότι οι Τούρκοι έπιστρατεύουσι παν-στρατιά εξ Ηρακλείου και Ρεθύμνης και Χανίων κατά των Σφακίων, άφ' έτέρου δε ότι ή εν Πελοποννήσω επανάστασις άπέτυχε και μη βλέπων ούδέν Ρωσικόν πλοίον έρ-χόμενον, εκρινε φρόνιμον να υποχωρήση εις Σφακιά και καταλάβη δι' ισχυρών σωμά-των τας προς την Έπαρχίαν διόδους, προς άπόκρουσιν επικειμένης έπιδρομής των έχθρων.

Και ταυτα μόν ο Δασκαλογιάννης· ο δε πασσας της Κρήτης, όστις ήδρευεν εν Η-ρακλείω, μαθών τα κινήματα ταυτα των Σφακιωτών και γενόμενος έξαλλος ύπ' όρ-γής, ώρκίσθη να γδάρη ζώντα τον αιτιον της επαναστάσεως και να εξολοθρεύση σύρ-ρικα όλην αυτού την οικογένειαν, την δε επαρχίαν Σφακίων να κατακαύση και εξαν-δραποδίση.

Πρός έκτέλεσιν τούτων διατάξας γενικήν στρατολογίαν εν όλη τή Κρήτη, συνήγαγεν υπό τας σημαίας του 40,000 περίπου Γιαν-νιστάρους. Συμπαρέλαβε δε εις τον στρατόν του και 4,000 Χριστιανούς ραγιάδες, να τους μεταχειρίζεται ως ύπηρέτας και ως υποζύγια, το δε δι' άπανθρώποτατον, να προτάττωσιν αυτούς εις τας μάχας, όπως αναγκάζωνται οι επαναστάται πυροβολούν-τες κατά των Τούρκων να φονεύσωσιν όμο-θρήσκους των.

Δεν θά διηγηθώ τα καθέκαστα των άγώ-νων, ους ύπέστησαν οι Σφακιώται υπό τον Δασκαλογιάννην, 2,000 μόνον πολεμιστάι άγωνιζόμενοι προς άπόκρουσιν τεσσάρων μυ-ριάδων πολεμίων. Άρκούμαι μόνον να έπω, ότι επί εβδομάδας μάτην ο πασσας της Κρήτης δι' επανειλημμένων εφοδών έπειράτο να εκβιάση την εις τα Σφακιά διόδον, άπο-κρουόμενος υπό της όρμής των άνδρείων όπλατών του Δασκαλογιάννη. Και μόνον διά στρατηγήματος περιουκλώσας αυτούς τους ήνάγκασε να υποχωρήσωσιν ύψηλότερα και άφήσωσιν ελευθέρων την εις τα Σφακιά έσ-οδον του στρατού του. Ουδεμία έλπις έμ-μεινε τότε εις τους επαναστάτας, και ο γεν-

νατος, ἀλλ' αὐτῆς αὐτῶν ἀρχηγός, περὶ οὐδενὸς ἄλλου πλέον εἶχε νὰ σκεπθῆ ἢ περὶ διασώσεως τῶν οἰκογενειῶν διὰ θαλάσσης καὶ εἰς τὰ μᾶλλον ἀποσιτα κρησφύγετα. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δι' ὑπερανθρώπων ἀγῶνων ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς καὶ ἀπέλιπες πρὸς γαυριῶντας ἐπὶ τῆ νίκῃ μαχόμενοι, μόλις ἠδυνήθησαν νὰ διασώσωσι τὸ πολὺ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εὐάνδρου ἐπαρχίας. Ἰνα ἐννοήσωμεν δὲ ὅποιαν ἀπώλειαν ἀνθρώπων ὑπέστησαν τότε τὰ Σρακιῶν, ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ὑπὸ τὸν Δασκαλογιάννη μὲν ἐπολέμησαν διαχίλιοι Σρακιανοί, μετὰ πενήκοντα δὲ περίπου ἔτη, κατὰ τὸ 1821, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐνόπλων Σρακιανῶν μόλις ἀνῆλθεν εἰς 900.

Οἱ Τούρκοι πανταχοῦ, ὅθεν διήλθον, ὡς ζέουσα λάβρα ὑφαιστέου, μόνον καπνίζοντα ἐρείπιζαν ἄφρον ὄπισθεν αὐτῶν, πολλὰς δὲ γυναίκας καὶ παιδιὰ καὶ τινὰς ἀνδρας προκαταλαβόντες ἀπήγαγον εἰς αἰχμαλωτίαν. Μεταξὺ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἦτο καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δασκαλογιάννη Νικόλαος καὶ αἱ δύο θυγατέρες του Μαρία καὶ Ἀνθοῦσα. Ἡ τελευταία ὅμως κόρη πρὶν ἢ προσχθῆ ἐνώπιον τοῦ Πασᾶ, ἀποκρούουσα ἀναιδέως τὴν Τούρκου στρατιώτου, ἐρίφθη εἰς περὶ τυχὸν φρεῖα σώσασα τὴν τιμὴν διὰ τοῦ θανάτου. Ἡ δὲ μήτηρ τῶν ἐξ ἀνθρώπων ὑπέστησαν σιγήν διὰ τὴν συμπολοκὴν πληρωθεῖσα ἐλαφρῶς τὴν κεφαλὴν καὶ πεσοῦσα λιποθύμησεν ἐνομήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων νεκρὰ καὶ κατελείφη ἐκεῖ. Συνελθούσα δὲ εἰς ἐκὺντὴν μετὰ τινὰς ὥρας διεσώθη μετ' ἄλλων οἰκογενειῶν καὶ τῶν λοιπῶν τέκνων τῆς εἰς Κύθηρα.

Μεθ' ὅλα ὅμως ταῦτα τὸ ἀδούλωτον πρῶνιμα τῶν ὀρειῶν οὐδὲν ἐκίμνη. Οὐδεὶς προσήρχετο εἰς τὸν Πασᾶν, ἵνα προσφέρῃ ὑποταγὴν. Τούναντιον μάλιστα, ἀφοῦ ἐξησφάλισαν, ὡς ἠδυνήθησαν, τὰς οἰκογενείας τῶν, παρεκκολούθουν τὸ στρατόπεδον τῶν Τούρκων καὶ παρηγόχλου αὐτὸ παντοιοτρόπως, διήρπαζον τὰς κομιζόμενας αὐτῷ τροφὰς καὶ νύκτωρ ἐπιπίπτοντες ἀπειδεκάζον τοὺς στρατιώτας. Ἄλλο δὲ σῶμα, ὅπερ ὁ Δασκαλογιάννης διαωργάνωσεν ἐξ ἑκατῶν ἐφήβων, τῶν ἀνωποδιστῶν, οὓς ὠνόμασε δαίμονας, ἐπέτρεχον τὰς Τουρκικὰς κώμας διασπείροντες τὸν τρόμον καὶ τὸν ὄλεθρον εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἀντεκδικούμενοι τὰ δεινὰ, ὅσα ὁ στρατὸς ὑπέβρεν εἰς τὰ Σρακιῶν. Μετὰ δ' ἐγένετο ἡ ἀπώλεια τῶν Τούρκων στρατιωτῶν, διότι οἱ Σρακιῶται ἦσαν ἀριστοὶ σκοπευταὶ καὶ ἐπετύγχανον σχεδὸν ἀσφαλῶς τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τοὺς προέχοντας ἐν τῷ στρατῷ. Οἱ Κρήτες ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων διατηροῦσι τὴν φήμην ἀρίστων σκοπευτῶν τοῦ κόσμου ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ πρότερον ἐπὶ καὶ ἐπὶ Ρωμαϊκῶν χρόνων καὶ μέχρι τῆς σήμερον. Αὐτὸς ὁ Μέγας Ναπολεὼν πλέον εἰς κατὰ τὴν τῆς Αἰγύπτου προσήγγισεν εἰς τὸν λιμένα Σρακιῶν, Λουτρόν. Ἐκεῖ ἰδὼν τοὺς νέους ἀμυλλωμένους εἰς τὴν σκοποβολὴν καὶ ἐκπλαγεῖς διὰ τὴν εὐστοχίαν αὐτῶν, θαυμάσιος δὲ καὶ τὰς ἄλλας πολεμικὰς ἀρετὰς, παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τινὰς. Ἐκ τούτων κατάγεται ὁ

γνωστὸς στρατηγὸς τῆς Γαλλίας Βούρβαχης. Ἀπελπισθεὶς τέλος ὁ Πασᾶς, ὅτι θὰ δυνήθη ν' ἀναγκάσῃ εἰς ὑποταγὴν τοὺς καρτερόφρονας ὀρεινοὺς, κατέρυγεν εἰς τὸν δόλον. Διεκήρυξεν, ὅτι, ἂν ὁ Δασκαλογιάννης μόνος παραδοθῆ, εὐθὺς θ' ἀπέλθῃ τῆς ἐπαρχίας, θ' ἀποδώσῃ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ δὲν θὰ πειράξῃ κένενα Σρακιανόν. Συγχρόνως διεμήνυεν εἰς τὸν Δασκαλογιάννην, ὅτι οὐδὲν εἶχε νὰ φοβηθῆ προσερχόμενος, τούναντιον δὲ πολλῶν θ' ἀξιώθη τιμῶν καὶ θὰ τῷ ἀποδοθῶν ὁ αἰχμαλωτὸς ἀδελφός του καὶ ἡ κόρη του. Ἰνα δὲ γίνῃ μᾶλλον πιστευτὸς ὁ Πασᾶς, ἐβίβασε καὶ τὸν πατρὸς αὐτῷ κρατούμενον ἀδελφόν τοῦ Δασκαλογιάννη νὰ γράψῃ ἐπιστολήν, δι' ἧς τὸν παρεκίνε νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν Πασᾶν καὶ νὰ μὴ φοβηθῆ τίποτε, διότι θὰ τύχῃ πολλῶν τιμῶν καὶ περιποιήσεων, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος. Ὁ δυστυχὴς ὅμως οὗτος γράφων τοιαύτην ἐπιστολήν πρὸς τὸν ἀδελφόν του ἐπρότιπε εἰς εἰδοποίησιν αὐτὸν περὶ τοῦ κινδύνου χαρίζων διὰ τοῦ θυγατρὸς παρὰ τὴν ὑπογραφήν του τρία M. Ὁ Δασκαλογιάννης ἐν τούτοις καίτοι ἰδὼν τὰ τρία M, τὰ ἀπορρηκτικὰ, ἀνελογίσθη, ὅτι μόνῃ ἢ ἐπαρχία Σρακιῶν, τέλειον εἰς ἐκὺντὴν ἐγκαταλείψει, δὲν δύναται νὰ ὑφίσταται πόλεμον ἐναντίον τοῦ πανισχύρου τότε Τουρκοῦ κράτους, βλέπων δὲ μετὰ ψυχικοῦ πόνου τὴν καταστροφὴν τῶν Σρακιῶν καὶ τὴν φθορὰν τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐπὶ μῆνας παρενομιμένη ἀπερσίσει νὰ παράσχῃ ἐκὺτὸν ἐκούσιον θῦμα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν συμπατριωτῶν του. Μετεχειρίσθη δὲ τὴν ἐπιστολήν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἵνα πείσῃ τοὺς συγγενεῖς καὶ συναγωνιστὰς του νὰ τῷ ἐπιτρέψωσιν ἵνα προσέλθῃ εἰς τὸν Πασᾶν. Συγκλητικὴ ἐγένετο ἡ στιγμὴ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ Δασκαλογιάννη ἀπὸ τῶν οἰκείων καὶ συναγωνιστῶν. Ἀθρόοι περιεκύκλωσαν αὐτὸν πάντες ἀναυδὸν κίττω νεύοντες καὶ μόλις συγκατοῦντες τὰ δάκρυά των. Πολλοὶ ἐπεχείρησαν καὶ κατὰ τὴν ὑστάτην ταύτην στιγμὴν νὰ τὸν ἀποτρέψωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν Πασᾶν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐμείνεν ἀμετακίνητος, χωρίζομενος δὲ ἀπ' αὐτῶν τοὶς ἀπέστινε λόγους τινὰς παραγοίτας. «Μὴ θλιβῆσθε, εἶπε, συμπατριώται μου, διότι οἱ ἀγῶνές μας δὲν ἐφρασαν τὸ προδοκώμενον ἀποτελεσμα. Ἰμεῖς πάντες ἐξεπληρώσατε τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκόν σας, ἀλλὰ τὴν ἠδύνατον νὰ πράξῃ μία μικρὰ ἐπαρχία ἐγκαταλείψει ὑπὸ τῶν συμμάχων τῆς Ρώσων παρὰ πᾶν θεῖον καὶ ἀνθρώπινον δικαίον νὰ παλαίσῃ μόνῃ καθ' ὅλων τῶν ἐν Κρήτῃ Τούρκων καὶ καθ' ὅλων τῶν στρατευμάτων τοῦ Σουλτάνου; Καὶ ὅμως διὰ τῶν ἀγῶνων σας ἀπεδείξατε πάλιν εἰς τοὺς Τούρκους, ὅτι ἀτιμωρητὴ δὲν δύναται νὰ παύσῃ τὰ ἱερὰ τῶν Σρακιῶν ἔθνη. Θλιβόμεναι καὶ ἐγὼ ὑπὲρ πάντων ἄλλων διὰ τὰ παλληκάρια τῶν Σρακιῶν, ἀτινα ἐφρονεῦθησαν, λυποῦμαι διὰ τὰς γυναίκας καὶ τὰ παιδιὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἀγρίων ἐχθρῶν μας βλαπτιζόμενα, πονῶ διὰ τὴν ἐρήμωσιν τῆς Ἐπαρχίας μας, ἃς παρηγορησάμεθα ὅμως, διότι ἐκστὸν παλληκάρη διχορμὰς ἐπληρώθη διὰ τοῦ θανάτου ἐκτὸν γενετῶν, ἐκστὴ οἰκία τῶν Σρακιῶν κα-

τακτικῶς ἐστοίχισεν εἰς τοὺς ἐχθρούς μας δέκα ἰδικῆς των, ἃς ὑπερηφανωμένας δὲ, διότι μόνον ἡμεῖς ὑπὸ μαρμαδῶν Τούρκων πολεμοῦμεν ἐπὶ μῆνας δὲν προσερχόμεθα εἰς ὑποταγὴν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Πασᾶς ἀναγκάζεται πύσων πλείοτε δεινὰ τῶν ὅσα μὲς ἐπροξένετε, νὰ μὲς προτείνῃ ἐντιμὸν δι' ἡμᾶς συνθηκολογίαν. Ἄς ἐλπίζωμεν, ὅτι τὸ παράδειγμα μας θὰ δώσῃ θάρρος εἰς τοὺς ἄλλους συμπατριώτας μας, ἵνα ἐν εὐθέῳ χρόνῳ μεθ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων διεκδικήσωσι διὰ τῶν ὄπλων τὴν ἐλευθερίαν των.» Τοιαῦτα εἰπὼν ὁ Δασκαλογιάννης ἐν μέσῳ βαθείας συγκινήσεως πάντων τῶν παρισταμένων καὶ σφιγγὰς τὴν χεῖρα αὐτῶν ἀπῆλθε μόνος πρὸς τὸν Πασᾶν. Οὗτος τὸν ὑπεδέχθη μετὰ τιμῶν διατάξας καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ τὸν ἀναγνωρίζωσιν ὡς ἀρχηγὸν τῶν Σρακιῶν καὶ τῷ ἐπέτρεψε νὰ συνδιατρίβῃ μετὰ τῆς θυγατρὸς του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ταῦτα ἐπραττεν ὁ πνεύργος ἔχων ἀνάγκη νὰ ὑπαρπύσῃ ἐγγραφὸν ὑποταγῆς τῆς Ἐπαρχίας Σρακιῶν, ὅπερ νὰ σταίλῃ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐθέντην του. Τὸ ἐγγραφὸν τοῦτο συνετάχθη οὕτως ὥστε νὰ μὴ ἐξερεθίσῃ παντελῶς τὴν φιλοτιμίαν τῶν Σρακιανῶν, οὐδὲ ν' ἀφαιρῆ τι τῶν τῶν προνομίων αὐτῶν. Ἰδοῦ αὐτό. «Οἱ ὑπαρνούμενοι πρόκριτοι καὶ ὀπλαρχογοὶ τῆς ἐπαρχίας Σρακιῶν ἀναγνωρίζομεν ὡς ἀνωτάτην ἐξουσίαν τῆς Κρήτης τὸ ὑψηλὸν Δοξλεῖο τοῦ καταιοτάτου Σουλτάνου, ἀναγνωρίζομεν καὶ ἐπικουροῦμεν τὰς συμφωνίας, ἃς ὁ ἐνδοξότατος Βεζύρης τῆς Κρήτης ἔδωκε μετ' ὅν ἀρχηγόν μας Δασκαλογιάννην, ἧγον νὰ πληρώσωμεν κατ' ἔτος φόρον 5,000 γρόσια, νὰ φυλάξωμεν τὰ ὄπλα μας καὶ νὰ διοικώμεθα ὡς καὶ πρὶν κατὰ τὰ πατροπαράδοτα ἔθνη τῆς ἐπαρχίας μας.» Τὸ ἐγγραφὸν τοῦτο ἐπέτελλεν ὁ Δασκαλογιάννης μετ' ἐπιστολῆς προτρεπτικῆς εἰς τοὺς συναγωνιστὰς του γράφων αὐτοῖς ἵνα τὸ παραδεχθῶσιν καὶ υπογράψωσιν, ἵνα ἀπαλλαγῇ τέλος ἡ Ἐπαρχία τῶν μικρῶν ἐπιδρομῶν. Οἱ ἀπλοῖοι ὅμως ὀρεινοὶ δὲν ἠρέκισθησαν εἰς τὴν ὑπογραφήν καὶ ἐπιστροφήν τοῦ ἐγγράφου τοῦτου, ἀλλὰ καὶ προσήλθον ἐβδομήκοντα πέντε ἐκ τῶν τὰ πρῶτα ἐχόντων, ἵνα ἰδῶσι τὸν ἀρχηγόν των. Τοῦτο ἦτο ἀπροσδόκητος λεία διὰ τὸν Πασᾶν, ὅστις διατάξας παρασπόνδως τὴν σύλληψιν αὐτῶν ἀνεχώρησεν εὐθὺς εἰς τὴν ἔδραν τῆς διοικήσεώς του, τὸ Ἡράκλειον. Τὴν ἐπὶ τὸν νικητῶν τῶν Σρακιῶν ἀνήγγειλαν ἀπὸ τοῦ φρουρίου 101 κανονιοβολισμοί, καὶ διὰ πνευμάτων ἑορτῶν ἐώρτασεν ἡ πόλις τὴν μεγάλην νίκην. Ὁ Πασᾶς τοὺς μὲν ἄλλους Σρακιώτας ἐρίψεν εἰς τὰς πρὸ τοῦ λιμένος ζοφίρας ἐρπύκας, τὸν δὲ Δασκαλογιάννην μετὰ τῆς θυγατρὸς του ἐκράτησεν ἐν τῷ στρατῷ. Ἐπὶ μῆνας δὲ φιλονεικῶντες ἐφέρετο πρὸς αὐτόν, θέλων ἵνα δι' αὐτοῦ προσελκύσῃ ὅλην τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν ἐξολοθρευθῆ πρόκριτα. Καίτοι ὅμως ἦτο ἐφευρετικώτατος εἰς παντοίους σατανικοὺς δόλους ὁ αἰμοβόρος βεζύρης, ἐν τούτοις καὶ ὁ Δασκαλογιάννης

φύσει εὐφυῆς καὶ διορατικὸς ἐματαιοῦ πάσας αὐτοῦ τὰς μηχανορραφίας. Ἐνθ' ὁ Πασᾶς συχνὰ τὸν ἐβίβασε νὰ γράψῃ ἐπιστολάς πρὸς τὴν οἰκογένειάν του προσκαλὼν αὐτὴν νὰ προσέλθῃ καὶ νὰ μὴ φοβηθῆ τίποτε, κατὰ τὸν συγχρόνως νὰ εἰδοποιῆ αὐτὴν περὶ τοῦ κινδύνου. Μετὰ πολλοὺς τέλους μῆνας ἰδὼν ἀποτυγχάνοντας ὀριστικῶς πάντας αὐτοῦ τοὺς δόλους, ἀπερσίσει νὰ συγκεντρώσῃ ὅλην τὴν μουσάρην ἐκδικήσιν κατὰ μόνου τοῦ Δασκαλογιάννη. Ἡ 17 Ἰουνίου 1771, ἡμέρα Παρασκευῆ, ὤρισθη διὰ τὸν μαρτυρικὸν αὐτοῦ θάνατον. Ἀπὸ τῆς προτερίας ὁ ἐξουδερξὴς Δασκαλογιάννης ἐνόησεν ἐκ τῆς ἐκτάκτου ἐν τῷ στρατῷ κινήσεως, ὅτι ἐπλησίαζε τὸ τέλος του· δὲν ἐτόλμα ὅμως νὰ εἴπῃ τι εἰς τὴν θυγατέρα του φοβούμενος, μὴ ὁ ἴδιος κατενέγκῃ θανατηφόρον τραῦμα κατὰ τοῦ τρυφεροῦ πλάσματος. Συμβουλάς μόνον ἀπέτεινε αὐτῇ συχνὰς νὰ φυλάττῃ ἐναντίον πάσης βρασάνου καὶ κατὰ παντὸς κινδύνου τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων τῆς, τὴν τιμὴν τῆς, καὶ νὰ τηρῆ τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντά της ἐνθυμουμένη ποιῶν γονεῶν εἶνε τέκνον. Διέκοπτον δὲ συχνὰ τοὺς λόγους του τρυφερόταται θωπεῖαι καὶ θερμώτατα φιλήματα. Ἡ δυστυχὴς Μαρία περιλυπὸς προσέβλεπε τὸν πατέρα τῆς διὰ δακρύων μόνον ἀπαντῶσα αὐτῷ. Τὴν ἀκόλουθον πρωΐαν εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Δασκαλογιάννη ἀξιωματικὸς στυγρὸς τὴν ὄψιν ἐπιτάσων αὐτῷ νὰ ἐτοιμασθῇ ταχέως καὶ ἐνδοθῆ εὐπρεπῶς· διότι θὰ ἐξήρχετο εἰς διασκεδασιν μετὰ τοῦ Πασᾶ. Συγχρόνως ὅμως ἠκούσθησαν ἐξωθεν τοῦ δωματίου βηματισμοὶ πολλῶν στρατιωτῶν καὶ φωναὶ καὶ καγχασμοὶ αὐτῶν. Ὁ ταλαίπωρος πατήρ, χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξιν, λαβῶν εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸ τέκνον του κατεπίλει αὐτό, τὸ ἐσφιγγεν ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ τὸ κατέβρεχε διὰ τῶν δακρύων του. Ἡ κόρη ἐνόησεν ὅτι τὰ φιλήματα ταῦτα τοῦ πατρὸς ἦσαν τὰ τελευταῖα δι' αὐτὴν, καὶ ἀναλυθεῖσα εἰς δάκρυα καὶ λυγμοὺς κατέπεσεν ἀναισθητος. Ὁ ἀξιωματικὸς ἀπέσπασε βιαίως τὸ τέκνον ἀπὸ τῶν ἀγκάλας τοῦ ὀλοζύοντος πατρὸς. Διέταξεν εἰτα τοὺς στρατιώτας ἵνα, δεσμεύσαντες ἀσφαλῶς τὸν κατὰ δικόν, σύρῃσιν αὐτὸν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως. Ὁ Δασκαλογιάννης ἀπομακρυνθεὶς τοῦ τέκνου του ἐπανεῦρε τὴν ἀταραξίαν του καὶ ἐβιάζετο ἀγέρωχος ἐν μέσῳ τῶν δεινῶν του. Ἐπὶ τῆς πλατείας, ἧτις τότε μὲν ἐκαλεῖτο «Ἄτ-Μεϊντάν», νῦν δὲ «Τρεῖς Καμάρις», εἶχον πῆξῃ ἱερῶμα καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἶχον στήσιν ὑψηλὸν θρόνον. Ἐκεῖ ὀδηγήσαντες τὸν Δασκαλογιάννην ἔδωσαν αὐτόν σφιγγτὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἡ πλατεία ἐπλημύρησεν ἀπὸ λυσαλέων τουρκικῶν ὄχλων, σπῆδοντα ν' ἀπολαύσῃ τοῦ ἀπαισίου θεάματος. Τελευταῖος προσήλθεν ὁ Πασᾶς μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, τὸ δὲ σημεῖον ἐδόθη εἰς τὸν δῆμιον ν' ἀρχίσῃ τὸ ἔργον του. Τὸ θῦμα μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν δια-

νοίαν πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐπεκαλεῖτο τὴν προστασίαν τοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος του καὶ τῆς ἀπορρακτιζομένης οἰκογενείας του. Ὁ δῆμιος προσήλθε φέρων εἰς τὴν μίαν χεῖρα κἀποτρον, ὅπερ ἐστήριξε πρὸ τοῦ θύματος, ἵνα βλέπῃ, εἶπε, ὅσον ὥρατα θὰ τὸν ἐυρίσῃ, εἰς δὲ τὴν ἄλλην χεῖρα ἐκράτει ξυράφιον. Δι' αὐτοῦ ἤρξατο νὰ ἐκδέρῃ τὸν μάρτυρα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ κεφαλῆς χωρῶν πρὸς τὰ κάτω. Ἐνθ' ἐπροχώρει τὸ ἀποτρόπαιον καὶ θεοστυγεῖς μαρτύριον, παρουσιάζουσι πρὸ τοῦ θύματος τὸν ἀδελφόν του, ἵνα προσθέσωσιν εἰς τὰς σωματικὰς βασάνους καὶ πικροτάτην ψυχικὴν ὀδύνην. Καὶ ἀληθῶς ὁ ψυχικὸς πόνος ἀπέθη ὀλεθριώτερος τῶν σωματικῶν· διότι, ἐνθ' ἔως τότε ὁ πρωτομάρτυς τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, σιωπῶν καὶ μόνον στενάζων, ὑπέμεινε τὸ μαρτύριον, εἰς τὴν θεῶν τοῦ ἀδελφοῦ του ῥήξας ὑστάτην σπαρακτικὴν κραυγὴν ἐξέπνευσεν. Ὁ δυστυχὴς ἀδελφὸς ἰδὼν τὴν ἀπάνθρωπον κρουσγυγῖν τοῦ ἀδελφοῦ παρεφρόνησεν. Τὶ δὲ ἀπέγεινεν ἡ ἐν τῷ στρατῷ ἀναισθητος κατακειμένη Μαρία θὰ διηγηθῶ ὑμῖν μετὰ μικρῶν ἀνάπαυσιν, ἂν καὶ πάλιν μετιμήσητε δι' εὐμενοῦς προσοχῆς σας. (Ἔπειτα τὸ τέλος)

ΙΩΣΗΦ ΧΑΤΖΙΑΔΑΚΗΣ
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΧΑΟΣ
I
ΛΟΡΔΟΣ ΒΥΡΩΝ
(Συνέχ. καὶ τέλος)

Πόσον ὀλίγον ὁ Βύρων ἦτο φαντασιώδης καὶ ἐνθουσιαστὴς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν πρὸς τὴν ἐν Λονδίῳ Ἐπιτροπείαν ἐπιστολῶν αὐτοῦ. «Τὰ διάφορα ἀντικείμενα», γράφει, «τὰ παρὰ τῆς Ἐπιτροπείας σταλέντα εἰς ἱαν ὠφέλιμα, καὶ ἀπαντὰ λαμπρὰ εἰς τὸ εἶδος αὐτῶν τινὰ τούτων ὅμως οὐδὲν εἰσὶν ὠφέλιμα καὶ χρήσιμα ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τῶν πραγμάτων, π. χ. τὰ μαθηματικὰ ἐργαλεῖα οὐδὲν ὀλοζύοντα οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων ἔχει ἀνάγκη αὐτῶν, διότι πρέπει πρῶτον νὰ νικήσωμεν καὶ εἰτα νὰ μάθωμεν νὰ σχεδιάζωμεν. Καὶ ἡ τῶν σαλπύγγων χρῆσις εἶνε ἀμφιβόλου χρησιμότητος· οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουσιν ὤτα δια σάλπιγγας, ὅθεν πρέπει νὰ πείψητε ἀνθρώπους, ὅπως ἀκούσωσιν αὐτάς.» Καταστρέφει δὲ τὸν λόγον διὰ τῶν ἀκολουθῶν ἀξιωματικῶν φράσεων: «Ἡμεῖς μὲν ἐνταῦθα θὰ πράξωμεν ὅτι δυναμῶς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἡμεῖς δὲ ἐν τῇ πατρίδι μὴ παύσητε παροτρύνοντες τὰς Ἀγγλικὰς καρδίας εἰς ἐτι γενναιώτερας προσπάθειας καὶ θυσίας. Καθόσον ἀφορᾷ τὸ ἀτόμῳ μου, ἐγὼ θὰ προσκολληθῶ εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐν ὅσῳ μία σάνις μείνῃ, ἐπ' ἧς δύναμαι ἐντίμως νὰ ἱσταμαι· ἐὰν δὲ ἐγκαταλείψω αὐτήν, θὰ εἶνε ἕνεκα τῆς διαγωγῆς τῶν Ἑλ-

λήνων καὶ οὐχὶ ἐκ φόβου τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας ἢ τῶν ἱεροτέρων Μουσουλμάνων.» Ἀλλ' εἶτε αἱ ἰδέαι αὐτοῦ ἦσαν ὀρθαὶ ἢ οὐ, ὁ Βύρων εἰργάσθη μετὰ μεγάλου ζήλου καὶ αὐταπαρνησίας πρὸς εὐδῶσιν τοῦ ἀγῶνος, ὃν μετὰ μεγίστης θερμότητος καὶ ἀκραιφνοῦς ἔρωτος ἠπάσατο. Ἐξώδευε μεγάλα ποσὰ καθ' ἐκάστην ἡμέραν, καὶ ἐὰν ρίψωμεν τὸ βλέμμα ἐπὶ τῶν σημειώσεων τοῦ συναγματάρχου Στανχωπίου καὶ ἄλλων, θὰ ἰδῶμεν ὅτι ταῦτα ἦσαν πολλὰ ἀνώτερα τῶν ὅσων ὁ κόσμος φρονεῖ ὅτι ἐξώδευεν. «Τὰ ἐξοδα αὐτοῦ ὑπερέβαινον τὰς 12 χιλιάδας δραχμὰς καθ' ἑβδομάδα εἰς σιτηρεσία μόνον.» Ὁ Βύρων διετήρει σῶμα ἐκ 500 ἀνδρῶν καὶ ἦν πάντοτε ἐτοιμὸς καὶ προθυμὸς νὰ προκαταβάλλῃ δάνεια εἰς τὴν κυβέρνησιν. Τὸ περίδοξον αὐτοῦ ἔθνος ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἔδωκε νέαν αἴγλην εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀπεκατέστησεν αὐτὸν ἐτι μᾶλλον ἐνδιαφέροντα. Ἐπὶ δὲ τῆ βάσει μόνον ὅτι ὁ Βύρων εὐρίσκειτο ἐν Ἑλλάδι συμβόλαια συνήφθησαν ὑπὸ ἐμπόρων ἐν τοῖς Ἰονίοις Νήσοις πρὸς προμήθειαν πολλῶν ἀναγκαιῶν τῆ κυβερνήσει, καὶ ἑκατοντάδες πλουσίων καὶ σφιγγόντων νέων ἐσπευσαν ἐξ Ἑυρώπης, ὅπως πολεμήσωσιν ὑπὲρ ἀγῶνος, ὃν ὁ μέγιστος ποιητὴς τοῦ 19ου αἰῶνος τοσοῦτον ἐνθέρμως ὑπεστήριξε. Πρὸς δὲ τούτοις κατέβαλεν ἀτρώτους κόπους καὶ μεγάλας προσπάθειας, ὅπως συνδιαλλάξῃ τὰ ἀντικρουόμενα συμφέροντα τῶν διαφόρων κομματικῶν, καὶ προητοιμάσῃ, ἵνα ἀπέλθῃ μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου εἰς Ἀμφισσαν, ἐνθα ἐπρόκειτο νὰ συγκληθῆ συνέλευσις σκοποῦσα τὴν διευθέτησιν πολλῶν ἐκκεμῶν ζητημάτων καὶ τὴν ἐξομάλισιν ἀπάσων τῶν δυσχερειῶν. Ὁλόκληρος ἡ ἐν Ἑλλάδι πορεία τοῦ λόρδου Βύρωνος ἦτο σῶφρων καὶ συνετὴ. Καίπερ δὲ τὸ ἔργον, ὅπερ ἐκούσως ἀνέλαθεν, ἦν δυσχερέστατον καὶ ἐπίπονον, οὐχ ἦττον οὐδέποτε ἐδειλίασεν, οὐδὲ παρητήθη τούτου, οὐδὲ ἐξέφρασε τὴν ἐλαχίστην ἐπιθυμίαν ὅπως ἐγκαταλείψῃ αὐτό. Τοῦτο γίνεται ὄχι ἐκ τῆς ἀκολουθῶν ἐπιστολῆς, ἣν ἐγράψεν πρὸς φίλον του ἐν Ζακύνθῳ: «Εὐγνωμονῶ ὑμῖν ὑπερβαλλόντως διὰ τὴν προσφορὰν τῆς ὑμετέρας ἐπαύλειος καὶ διὰ τὰς πρὸς ἐμὲ φιλικὰς ἐκφράσεις ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ ὑγεία μου ἀπῆτει τὴν εἰς τὴν ὠραίαν σας νῆσον μετάβασιν μου... Ἀλλ' οὐδέποτε θὰ ἐγκαταλίπω τὴν Ἑλλάδα ἐν ὅσῳ δύναμαι νὰ εἶμαι αὐτῇ ἔστω καὶ σκιά ὠφελείας. Εἶμαι εἰς πάσαλος, ὅστις ἀξίζει ἑκατομμύρια, καὶ ἐν ὅσῳ δύναμαι νὰ μένω, πρέπει νὰ μένω πλησίον τοῦ ἀγῶνος· λέγων δὲ ταῦτα ἐξω πληρεστάτην γνῶσιν τῶν δυσχερειῶν τοῦ ἔργου καὶ τῶν διενέξεων, τῶν διχονοειῶν καὶ ἐκαττωμάτων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἀπαντες οἱ λογικοὶ ἀνθρώποι πρέπει νὰ παραβλέπωσι ταῦτα.» Τὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀκραίφνη αἰσθηματα καὶ αἱ ἰδέαι τοῦ Βύρωνος δὲν δύναται κάλλιον νὰ ἐκφρασθῶσιν, εἰμὴ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ γλώσσης. «Οἱ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μέλλοντες σκοποῖ μου δύνανται νὰ λεχθῶσιν ἐν ὀλίγαις λέξεσι· θὰ μείνω ἐνταῦθα μέχρις ὅτου ἐλευ-

θερωθή ολοσχερώς εκ των 'Οθωμανών η ύποδουλωθή και αύθις υπ' αυτών. «Ολα τα υπάρχοντά μου θα εξοδευθώσι προς υποστήριξιν του ιερού αυτής αγώνος, άλλ' εκ του ποσού του προσδιορισμένου δια τα τέκνα της αδελφής μου ουτε εν λεπτόν θα εξοδευσω, εκτός μόνον εν περιπτώσει μεγίστης ανάγκης. Πάν οτι δύναμαι να πράξω δια των προσώδων και των προσωπικών προσπαθειών μου, ασμένως θα το πράξω. Αμα η 'Ελλάς ελευθερωθή, θ' αφήσω τους 'Ελληνας να εκλέξωσιν οιοδήποτε πολιτικόν πολιτεύμα επιθυμώσιν. Ακόμη μίαν υπηρεσίαν θα εκπληρώσω υπέρ αυτών και φρονώ ότι είναι λίαν σπουδαία. Σύ πρέπει να ναυπηγήσης δι' εμέ μίαν σκούαν η εγώ θέλω αγοράσθαι εν πλοίον οι 'Ελληνες θα με περιβλώσιν δια του αξιώματος του Πρεσβευτού η Πολιτικού Πράκτορος, θα υπάγω δε εις τα 'Ηνωμένα κράτη της Αμερικής, όπως πείσω την ελευθερίαν και περυσισμένη αυτών κυβερνήσιν, ένα πρώτη αναγνωρίση την 'Ελλάδα ως ανεξάρτητον κράτος. Τούτου τελεσθέντος, η 'Αγγλία βεβαίως θ' ακολουθήση το παράδειγμα αυτής, και τότε το μέλλον της 'Ελλάδος θα εξηραλλίζετο δια παντός, και άμίσως θα εισήρχετο εις την μεγάλην χορείαν των Ευρωπαϊκών 'Εθνών απολαμβάνουσα άπάντων των δικιωμάτων των ανηκόντων εις ελευθερον, ανεξάρτητον και χριστιανικόν κράτος.»

Η δημοσία και πολιτική αυτού διαγωγή υπήρξε τοιαύτη, ώστε να έρεγκύθη την εμπιστοσύνην πάντων των κομμάτων, και ο ιδιωτικός αυτοσβίος τοιοῦτος, ώστε να εξασφαλίση την άγάπην πάντων των εκ του σύγγενους γνωρισάντων αυτόν. Ουδέν δύναται να παραστήση κάλλιον τον χαρακτήρα του λόρδου Βύρωνος, ειμή κριτική τις εξέτασις της εν 'Ελλάδι διαγωγής αυτού· ουδέν δύναται αποτελεσματικώτερον να εξαλειψή τας συκοφαντίας, δι' ών δειλοί συκοφανται ήθέλησαν να κηλιδώσιν την μετά θάνατον μνήμην του, — οτινες θα έτρεμον πρό αυτού ζώντος, — ειμή η καθ' όλα έντιμος και εύσυνειδήτος αυτού πορεία.

«Η μεγαλοδωρία του λόρδου Βύρωνος έσταται πρό του κόσμου' υπεσχέθη να αφιέρωση τας μεγάλας αυτού προσόδους υπέρ του αγώνος της 'Ελλάδος και τιμίως εξεπλήρωσε την υπόσχεσιν αυτού.»

Οι λόγοι οῦτοι του συνταγματάργου Στανχωπίου, όστις ουδέποτε υπήρξε θαυμαστής του Βύρωνος, και όστις ην τοσοῦτον τίμιος και ανεξάρτητος, ώστε να μη κολακεύσθαι αυτόν, εινε ο ωραιότερος έπαινος, όν ήδύνατο τις να εκφράσθαι υπέρ του μεγάλου φιλέλληνος και ευεργέτου της 'Ελλάδος.

Ο Στανχωπίος εξακολουθεί λέγων. «Ο λόρδος Βύρων ην ίπποτικός μέχρι Δονκιωτισμοῦ, όπερ ήθελε ταπεινώσθαι αυτόν πρό των όφθαλμών των μεγάλων και σπουδαίων ανδρών, αν μη έδιδεν έκτακτα δείγματα του ευγενεστέρου θάρρους και ανδρίας. 'Επί παραδείγματι, καθ' ην στιγμήν ανέλαβεν εκ των λίαν επικινδύνων σπασμών των καταλαβόντων αυτόν εν τῷ δωματίῳ μου, ήρώτησεν επανελημμένως τον ιατρόν μετά της μεγαλητέρας άδαφορίας, αν εύρίσκετο

εις κίνδυνον. 'Εάν εις κίνδυνον, επαθύμει ένα ο ιατρός ειλικρινώς ειδοποίησθαι αυτόν, διότι ουδόλως εφοβείτο τον θάνατον.

Αμέσως μετά τον τρομακτικόν τουτον παροξυσμόν, ότε ο Βύρων λυπόθυμος εκ των πολλών αφαιμάξεων έκετο επί της κλίνης αυτού με όλόκληρον το νευρικόν σύστημα τετραραμμένον, οι στασιάζαντες Σουλιώται, ρυπαροί και ένδεδυμένοι τας ώραιάς αυτών στολάς, εισήλθον δια της βίας έντός του δωματίου αυτού, κάλλοντες τα πολύτιμα αυτών όπλα και μεγαλοφώνως αίτουσντες τά δικαιώματά των. Ο Βύρων ήλεκτρισθείς εκ του άπροδοκώτου τούτου γεγονότος εφαινετο άναλαβών εν τής άσθενείας, και όσον περισσώτερον οι Σουλιώται έμείναντο και έξηγηριούντο, τόσον περισσώτερον το πρξον αυτού θάρρος θριάμβευεν. Η σκηνή ην άληθώς έξοχος!

Εν τῷ νέκ και έπισήμῳ αυτού θέσει ο Βύρων μετ'εχειρίσθη άπαντα τά ύψηλά και ευγενή πλεονεκτήματα της μεγαλοφυίας αυτού προς έκπλήρωσιν των λίαν σπουδαίων καθηκόντων του· καιτοι δε δεν ήτο πίνυτοτε ελευθερος των μικρών και έλαφρών εκεινων κουφοτήτων και φλυασιών, η διαγωγή του όμως υπήρξεν άειποτε σύμφωνος προς τας άρχάς, ως ύπεστήριξε.

Καθ' ην δε εποχήν ειχε σχεδόν έξομαλύνη τας πλείστας των δυσχερειών, και ιδίως τας εκ των όρμητικων Σουλιωτών προκυψάσας, και προητοιμάζετο όπως έστρατεύσθαι και προσβλήη τῷ φρουρίον της Ναυπάκτου, ήσθένεως, και έντός δεκαήμερου ο μέγας φιλέλλην και ποιητής δεν υπήρχε πλέον μεταξύ των ζώντων.

Ο θάνατος του Βύρωνος έκλόνησεν όλόκληρον την 'Ελλάδα· ουδέμια δε άλλη άπόδειξις χρειάζεται, όπως έννοηθεί ο κόσμος το σέβας και την άγάπην, ην οι 'Ελληνες έτρεφον υπέρ αυτού, ειμή η εκφρασις των αισθημάτων αυτών, διαρκούσης της άσθενείας και μετά τον θάνατον αυτού. Αμα ο θάνατός του έγινετο γνωστός, ο Μαυροκορδάτος έξεδώκε την ακόλουθον προκήρυξιν:

Αριθ. 1185.

ΠΡΟΣΦΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αι παρούσαι χαρισμόσυνοι ήμέραι έγιναν δι' όλους ήμας ήμέραι πένθους.

Ο Αδρό Νόελ Βύρων άπέρασε σήμερον εις την άλλην ζωήν, περί τας ένδεκα ώρας την έσπέραν μετά μίαν άσθενείαν φλογιστικού ρευματικού πυρετού 10 ήμερών.

Και πριν άκόμη χωρισθῆ η ψυχή από το σώμα, η κοινή κατήφεια έλεγεν όσην θλίψιν ήσθάνετο η καρδιά όλων, και όλοι, μικροί και μεγάλοι, άνδρες και γυναίκες, νικημένοι από την θλίψιν, έλησμονήσατε το Πάσχα.

Η στερήσις αυτού του λαμπρού υποκειμένου εινε βέβαια πολλά αισθαντική δι' όλην την 'Ελλάδα, αλλά εινε πολδ περισσώτερον άξιοθήρητος δια αυτήν την Πόλιν, την όποιαν ήγάπησε διαφέροντως, και εις αυτήν έπολιτογράφη, και άπόφασιν σταθεράν ειχεν, αν το έφεραν η περίστασις, να γενῆ και προσωπικός συμμετοχος των κινδύνων της.

Καθένας βλέπει εμπ ός του τας πλουσίας προς το κοινόν ενεργείας του, και μήτε έπαυσε μήτε παύει κινεί με ευγνώμονα και άληθινην φωνήν να τον ονομάζῃ ευεργέτην.

Εως οῦ να γνωστοποιηθῶν αι διαταγαί της 'Εθνικῆς Διοικήσεως περί αυτού του πολυθρηγῆτου συμβάντος,

Δυνάμει του όπ' αριθ. 314 και ήμ. 15 'Οκτωβρίου θεσπισματος του Βουλευτικού Σώματος,

Διατάσσεται:

α) Αδριον, μόλις άνατελιῆ ο ήλιος, να πέσουν από το μεγάλο κανονοστάσιον του τείχους αυτής της Πόλεως 37 κανονιαίς (μία κάθε λεπτόν) κατά τον αριθμόν των χρόνων της ζωῆς του άποθανόντος.

β) Όλα τα κοινά ύπουργεία, δια τρεῖς ήμέρας κατά συνέχειαν να κλεισθῶν, έμπεριεχομένων και των κριτηρίων.

γ) Να κλεισθῶν δια τα έργαστήρια εκτός εκεινων όπου πωλούνται τρυφαί και ιατρικά· και να λείψουν τα μουσικά παργύδια, οι συνθησιμένοι εις αυτάς τας ήμέρας χοροί, να παύσουν τα φαγοπότια εις τα κρασοπωλεία, και κάθε άλλο είδος κοινού έστρατώματος.

δ) Να γενῆ 21 ήμέρας γενική πανθηρορία.

ε) Να γένουν επικήδειοι δεήσεις εις όλας τας εκκλησίας.

Εν Μεσολογγίῳ την 7 'Απριλίου 1824.

(Γ. Σ.) Α. Μαυροκορδάτος.

Ο Γραμματεὺς Γεώργιος Πραΐδης

Η κηδεία αυτού υπήρξε λίαν έπιβλητική. Απασαι αι πολιτικά, στρατιωτικά και εκκλησιαστικά άρχαι συνάδυσαν τον μέγαν άνδρα μέχρι της τελευταίας αυτού μετανοικίας· το δε πένθος και η θλίψις ην γενική. Εν τῷ προσώπῳ εκάστου 'Ελληνος έβλεπέτις έξωγραφισμένα πάντα ταῦτα. Διαρκούσης της άσθενείας αυτού, ο λαός συνωστίζόμενος υπό το παράθυρα της οικίας του περιέμενε άνυποπόμως να μάθῃ τα περί της υγείας του, και ο συνήθης χαιρετισμός της ήμέρας μετεβλήθη εις την ένθερμον έρωτήσιν: «Πῶς έχει ο Μιλόρδος;» Οπόταν δε ήγγέλθη ο θάνατός του, συμβάς περι την ένδεκάτην ώραν της έσπέρας, της 6|18 'Απριλίου 1824, τα υπό τα παράθυρα της οικίας αυτού εύρισκόμμενα σιωπηλά και πένθιμα πλήθη έξεστράγησαν όλως εις λυγμούς και δάκρυα, οι δε όλοφυρμοί ήκούοντο ανά πᾶσαν την πόλιν. Πυκνά νέφη σκότους εκάλυψαν το Μεσολόγγιον, η δε όδὸν ένέγετο έτι μάλλον καταφανεστέρα, διότι το μέγα τοῦτο και άπρόσποτον δυστύχημα δια την 'Ελλάδα έλαβε χώραν κατά τας έορτάς του Πάσχα, προς ός οι 'Ελληνες ειναι λίαν άφωσιωμένοι. Ο άχώριστος σύντροφος και φίλος του Βύρωνος, Κώμης Γάμβας, λέγει:

«Αμα άνέτειλεν ο ήλιος, τρέλαντο και έπτά τηλεβολισμοί ήχησαν πενήμιως εκ του μεγάλου τηλεβολοστασίου της πόλεως, και έν των τηλεβολοστασιών του τάγματος, οῦτινος έτύγχανεν άρχηγός, ανά εκάστην ήμισειαν ώραν εσήμαινε το πένθος δι' ένός τηλεβολισμοῦ, καθ' όλον το διάστημα των τεσσάρων και εικοσιν ώρών. Οι έν Πάτριες 'Οθωμανοί μαθόντες το μέγα ήμῶν δυστύχημα έξεδήλωσαν την χαράν αυτών δια της έκπυροσπορητέσεως των όπλων των. Μόνον ο φόρος οῦτος έλειπεν, όπως τιμηθῆ την μνήμην του μεγάλου ευεργέτου της 'Ελλάδος· αλλά δεν υπάρχει άμφιβολία ότι ελευσεται ήμαρ, καθ' ο οι βάρβαροι θα θρηνησῶσι δια την άπώλειαν του φίλου τούτου της ανθρωπότητος και του υπερασπιστοῦ των καταπιεζομένων.

α' Απριλίου 9|21: Την ήμέραν ταύτην

σιωπή, ως η του τάφου, εξασίλευεν έφ' όλης της πόλεως. Προϋθημέμα όπως ποιήσωμεν την εκφοράν σήμερον, άλλ' ήμποδίσθημεν ένεκα των συνεχών βροχών.

α' Απριλίου 10|22: Σήμερον εξεπληρώσαμεν το θλιβερόν ήμῶν καθήκον έφ' όσον τα ταπεινά ήμῶν μέσα επέτρεπον. Εν μέσῳ του ίδιου τάγματος, του στρατού της κυβερνήσεως, και άπάντων των κατοίκων του κλεινού Μεσολογγίου, επί των ώμων των άξιωματικων του τάγματος αυτού, άντικαθισταμένων ένίοτε παρ' άλλων όπλαρχηγών, ο πολύτιμος αυτού νεκρός μετηνεχθη εις την εκκλησίαν, ένθα το σώμα του ήρωος Μάρκου Βότσαρη και του στρατηγού Νόρμαν κοιμώνται ήσυχώς τον τελευταίον ύπνον του θανάτου. Εκεί έναπεθέσαμεν το εκ κοινού ξύλον φέρετρον αυτού, κεκαλυμμένον υπό μέλανος πανιου, έφ' ου έβάλωμεν κρᾶνος, σπάθην και στέφανον εκ δάφνης. Αλλ' ουδέμια κηδεία μεγαλοπρεπεστέρα και επιφανεστέρα ήθελε ποτε έμπουήσθαι εν τῷ ήμετέρῳ καρδίᾳ τοιαύτην έντύπωσιν η εκφράση έναργέστερον τά αισθήματα όλόκληρου έθνους, όσον η άπλουστάτη αυτή τελετή.

«Η άθλιότης και η έρημία του μέρους, τοι περίξ ήμῶν άτακτοι και ήμπολιτισμένοι μαχηταί, η βαθεία και ειλικρινεστάτη αυτών οδύνη και θλίψις, αι προσφιλείς άναμνήσεις, αι άποτυχοῦσαι έλπίδες, η άδημονία και τέλος η θλιβερά προαισθήσις, ην έν τῷ προσώπῳ εκάστου 'Ελληνος εύκρινώς ήδύνατο τις ν' αναγνώσθαι, πάντα ταῦτα συνείκων, όπως άποτελέσῶσι σκηνήν συγκινητικώτεραν και έπιβλητικώτεραν πάσης άλλης έσως, ην ποτε ο κόσμος ήθεάσατο περίξ του τάφου μεγάλου άνδρός.»

Λόγον επικήδειον έξεφώνησεν ο κ. Σπυριδών Τρικούπης, άνηρ μεγίστης ρητορικής δεινότητος. Ο ρήτωρ άρχεται τοι λόγου δια των εξῆς συγκινητικῶν φράσεων:

«Τι άνέλπιστον συμβεβηκόσ! Τι άξιοθήρητον δυστύχημα! όλιγος καιρός εινε, άρ' ου ο λαός της πολυπαθοῦς 'Ελλάδος όλος χαρά και αγαλλίασις έξέχθη εις τους κόλπους του τον έπίσημον τουτον άνδρα, και σήμερον όλος θλίψις και κατήφεια καταβρέχει το νεκρικόν του κρεβάτι με πικρότατα δάκρυα, και όδύρεται άπαρηγόρητα. Ο γλυκύτατος χαιρετισμός ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ, έγινεν άχαρις την ήμέραν του Πάσχα εις τα χείλη των 'Ελλήνων Χριστιανών, οι όποιοι, όπου και αν συναντηνούσαν έναν τον άλλον το πρωι της ήμέρας εκείνης, πριν άκόμη συνευγηθῶν τας καλὰς έορτάς, συνερωτόντο: «Πῶς εινε ο Μιλόρδος;» Χιλιάδες άνθρωποι συναγμένοι να δώσουν μεταξύ των το θειον φιλημα της άγάπης εις την εύρύχωρον πεδιάδα, έξω του τείχους της πόλεως μας, εφαινετο ότι εσυνάχθησαν μόνον και μόνον δια να παρακαλέσουν τον ελευθερατην του Παντός υπέρ της υγείας του συναγωνιστοῦ της ελευθερίας του Γένους μας.....»

«Αυτός, του όποιο κλαίωμεν τον θάνατον άπαρηγόρητα, εινε άνθρωπος, ο όποιος, εις το είδος του, έδωκε το όνομα του εις τον αιώνα μας. Η εύρυχωρία του πνευμάτος του, και το ύψος της φαντασίας του δεν τον άφησαν να πατήσῃ τα λαμπρά, πλην κοινὰ ίχνη της φιλολογικής των παλασών δόξης· έπιασε νέον δρόμον, δρόμον τον όποιον η γερωνική πρόληψις έπροσπάθησε και προσπαθεί άκόμη να κλείσῃ εις την σφήν 'Εθρώπη, αλλά όση ζούν τα συγγράμμάτα του (και θα ζούν όση ζῆ ο κόσμος), θέλει μείνῃ πάντοτε ο δρόμος αυτός άνοικτός, έπειδή και αυτός, καθώς και ο άλλος, εινε δρόμος άληθινῆς δόξης..... Έδῶ παρατρέχω

δσα με βιάζει να σας κοινοποιήσω ο μεγάλο ένδοξοισμός, όπου πάντοτε έμπνευσαν εις την καρδίαν μου η άνάγνωσις των συγγραμμάτων του, και τον όποιον αίσθάνομαι τώρα σφοδρότερον παρ' άλλοτε· έγκωμιάσατε και έγκωμιάζει τον ποιητην του αιώνος μας, δηλ η σοφή Ευρώπη, και θέλει τον έγκωμιάσουν όλοι οι αιώνες, διότι εγεννήθη δι' όλην την Ευρώπη, και δι' όλους τους αιώνας.....»

«Εννημέρος εις την λαμπροτάτην Μητρόπολιν της Λόνδρας, ευγενεστάτος και πατρόθεν και μητρόθεν, πόσην χαράν αισθάνθη, όταν η πτωχή μας Πόλις εις σημείον ευγνωμοσύνης τον έπολιτογράφη! Εις αυτόν τον άδωκα του θανάτου του, ήγουν εις την στιγμήν, όταν κεκυρμμένη η αιωνιότης δείχεται εις τον άνθρωπον εύρισκόμενον εις τα όρια της θνητῆς και της θανάτου ζωῆς, όταν, λέγω, ό βραδύς κόσμος φαίνεται ένα μόνον σημείον ως προς τα λαμπρά έργα της θείας Παντοδυναμίας, εις εκεινην την φοβεράν ώραν, ο πολυέδοχος οῦτος νεκρός, άφινόν τον κόσμον όλον, έβάστασεν εις το στόμα του μόνον δύο όνόματα, της πολυαγαπημένης του Κόρης, και της πολυαγαπημένης του 'Ελλάδος· αυτά τα δύο όνόματα βαδία ριζόμενα εις τα σπλάχνα του ουτε η στιγμή του θανάτου δεν ήμπαροῦσε να εξαλειφῆ. Κόρη μου! ειπεν, 'Ελλάς! ειπε, και η φωνή του έλαψε! Ποία 'Ελληνική καρδιά να μη συντριβεται, όσκις ένθυμηται αυτήν την περίστασιν.....»

Τέλος ο ρήτωρ καταστρέφει τον λόγον δια των ακόλουθων εκφραστικωτάτων και μεστών φράσεων λέξων:

«Αι έδικαι σου άγκάλαι, άκριθέ του και πολυαγαπητή κόρη, θα το δεχθῶν, τα δάκρυα τα έδικά σου θα παρηγορήσουν τον σωματοφόρον τάφον του, και τα δάκρυα των όρφανών 'Ελλήνων θα χύνονται επάνω εις την θήκην του πολυτιμοτάτου πνευμάτος του, και επάνω εις όλην την γῆν της 'Ελλάδος, διότι όλη η γῆ της 'Ελλάδος εινε τάφος του· καθώς εις αυτάς τας ύστερινὰς στιγμάς της ζωῆς του έσε και την 'Ελλάδα ειχεν εις την καρδίαν του και εις τα χείλη του, δικαίον ήτον και μετά τον θάνατόν του να λάθῃ και η 'Ελλάς μερίδιον από τα μεγαλότιμα λείψανά του.»

«Μάθε, ευγενεστάτη κόρη, μάθε, βτι στρατηγοί το έβόστασαν εις τους ώμους των, και το έφεραν εις την 'Εκκλησίαν. Χιλιάδες 'Ελληνες στρατιώται έσπεύσαν τα δεξιά και τα άριστερα του δρόμου, όταν το έδιδάσαν, και τα στόματα των τρυφεριών, όπου εκατάφαγαν τόσους και τόσους τυράντους, ήσαν όλα γυμμένα κατά της γῆς, ως να ήθελαν να πολεμήσουν και αυτήν την γῆν, όπου τους ήρασε τον ειλικρινή φίλον των· όλα αυτά τα πλήθη των στρατιωτών με το σπαθί αυτήν την στιγμήν εις την μέσην, με το τσεφέκι εις τον ώμον, και έτοιμοι να έστρατεύσουν εναντίον του άσπόνδου έχθρου του Χριστοῦ και του Ανθρώπου, περικυκλόνου τον νεκρικόν του κρεβάτι, και όρρίζονται εις αυτό να μη λησμονήσουν ποτέ τας θυσίας του πατρός σου και ποτέ να μην άφήσουν να πατηθῆ από βάρβαρον και τυραννικόν πόδι ο τόπος, όπου εύρίσκονται τα άπομεινάρια του. Χιλιάδες στόματα χριστιανικά άνοιγονται αυτήν την στιγμήν, και ο ναός του 'Υψίστου αντίδοξ' όλος ύμνου, όλος εκείσις δια να κατανοηθῶν τα σεβάσματα λείψανά του εις την πατρινήν του γῆν, και να αναπαυθῆ η ψυχή του, όπου οι δικαιοί αναπαύονται.»

Ο λόγος του κ. Τρικούπη εδημοσιεύθη κατά διαταγήν της κυβερνήσεως, ήτις πολυτρόπως έξεδήλωσε την ευγνωμοσύνην αυτής τῷ περιδοξῷ θανόντι δια τας προς την 'Ελλάδα σπουδαίας αυτού υπηρεσίας, και το μέγα σέβας, όπερ ήσθάνετο δια την μνήμην αυτού. Οῦτε υπήρχεν άλλο αίσθημα έν όλη τῷ χώρῳ.....

Αίνεανικαί όρμαί, αδυναμιαί και τά έλαττώματα του Βύρωνος ουδόλως ένδιαφέρουσι την 'Ελλάδα. Αυτή ουδέν γινώσκου περι

αὐτῶν. Δι' αὐτὴν ἦν μόνον Μεγάλος καὶ Καλός. Ἡ Ἑλλάς ἐγνώρισεν αὐτὸν ὡς τὸν μόνον ἄνδρα, οὕτως ὡς ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας θαυμασμός πρὸς αὐτὴν, ἐκφρασθεὶς διὰ τῆς νευρώδους καὶ ποιητικῆς αὐτοῦ γραφίδος, συντίθεν, ὡς ἐφελκύση πρὸς αὐτὴν τὴν προσοχὴν σχεδὸν ὅλου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου· ὡς τὸν ἄνδρα, ὅστις, ἅμα αὐτῇ ἡγέρθη καὶ ἤρξαστο τοῦ ὑπὲρ τῆς εὐλευθερίας αγώνος, — ἐνῶ αἱ ἐλπίδες καὶ αἱ προσδοκίαι τῆς ἡσάν εἰσέτι ἀβέβαιοι καὶ σκοτειναί, — ἐγκατέλιπε τὰς διασκεδᾶσεις, τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἀνείσεις, ὡς τὰ πλοῦτη καὶ ἡ ὑψηλὴ θέσις τῷ παρεῖχον, ὡς συμμετέξῃ τῶν στερήσεων καὶ τῶν κινδύνων τῆς. Καὶ τέλος ἡ Ἑλλάς ἐγνώρισεν αὐτὸν ὡς τὸν ἄνδρα τὸν καταναλώσαντα ὑπὲρ τοῦ αγώνος αὐτῆς ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ θυσιάσαντα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τῆς γῆς τῆς ζωῆν του.

Ὁ Βύρων ἀπέπλυεν ἐν τῇ κολυμβήθρῳ τῆς Ἑλληνικῆς εὐλευθερίας πάντα ῥύπον, πᾶν ἀμάρτημα τῶν νεανικῶν αὐτοῦ χρόνων, καὶ πιστεύω, ὅτι οὐδεὶς τῶν συκοφαντῶν του θά τολμήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι ν' ἀρθώσῃ λέξιν ἐναντίον αὐτοῦ.

Ἐὰν δὲ θερμοῦς ἀνὴρ, οὕτως ὁ φιλελληνισμὸς ἦν θερμότερος καὶ εὐκρινεστάτος· εἰς ὑπῆρξεν ἀνὴρ, οὕτως αἱ ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς Ἑλλάδος προσπάθειαι ἦσαν εὐλικρινεῖς, ἰσχυραὶ καὶ ἀκατάβλητοι· εἰς ὑπῆρξεν ἀνὴρ ἄξιος τῆς αἰωνίου αὐτῆς ευγνωμοσύνης, ὁ ἀνὴρ αὐτὸς εἶνε ὁ Βύρων, καὶ ὁ Βύρων θά ἔχῃ αὐτὴν.

ΤΕΛΟΣ.

Γ. Δ. Κ.

ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΣΟΥ

Χαμογελάς καὶ χαίρονται
 ἡ τὰ ὄφρανα τ' ἀγγελοῦδια,
 ἡ Φύσις ἀναγαλλιάζεται,
 ῥόδ' ἄσθη καὶ λουλοῦδια,
 σὺν μύρᾳ τ' ἐν Παράδεισῳ,
 σκορποῦν τὴν εὐωδίαν,
 καὶ τὰ πούλια μαγαῦνται
 καὶ κελαιοῦν γλυκά.

Χ

Χαμογελάς καὶ ὀλόγαρη
 ἀνασκιρτῆ ἡ καρδιά μου,
 ὄλ' ἡ ψυχὴ μου εὐφραίνεται
 καὶ παύουν τὰ δεινά μου,
 νομίζω πῶς ὀφθαλμοί
 τ' ἐν ἔβδομο οὐρανῷ,
 ποῦ ἐκείθε τὸ χαμογέλο
 θά τόλαβες ἄγνῳ.

Χ

Ἄ! χαμογέλο πάντοτε
 τὴν Πλάσιν νὰ ὀμορφαίνης,
 ὡ κέρη μου αἰθερόπλαστη,
 γιὰτι, μόλις προβαίνει
 με δακρυσμένα βλέμματα,
 μοῦ σβύνεται ἡ πνοή,
 σὺν νάβλεπα τ' ἡ τὴν βλήθῃ μου,
 ὅτι τὸ πᾶν θρηνεῖ.

N. F. ΜΑΥΡΟΚΗΣ

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ

ΜΑΡΘΑ Η ΔΗΜΟΓΕΡΟΝΤΙΣΣΑ

Η

Η ΥΠΟΤΑΓΗ ΤΟΥ ΝΟΒΓΟΡΟΔ

(Ιστορικόν Διήγημα)

(Συνέχεια)

Ταχέως επανέκαμψεν ο διαγγελεύς εκ του Πσκώφ, και ενεχείρισεν επί της δημοσίας πλατείας τα γράμματα προς τον εφημερεύοντα δημογέροντα, οστις αναγνούς, μετά θλιβερού ύφους έδωκε την επιστολήν προς την Μάρθαν.

«Φίλοι!» είπεν αυτή προς τους επίφανεις πολίτας, «οι Πσκωβίται, ως αγαθοί αδελφοί, ευχονται τῷ Νόβγοροδ εὐτυχίαν, ως λέγουσιν, αλλά μάς δίδουσι συμβουλάς, και όχι στρατόν, και όποιας συμβουλάς; να αναμείνωμεν τὰ πάντα εκ της εὐσπλαγγχίας του Ίωάννου!...»

— Προδότες! ανεφώνησαν απαντες οι πολίται.

— Ανάξιοι! επανέλαβον οι ξένοι.

— Να τους εκδικηθώμεν! Έλεγεν ο λαός.

— Διά περιφρονησεως, απεκριθη η Μάρθα· εσχισε τότε την επιστολήν και έφ' ενός τεμαχίου έγραφε προς τους Πσκωβίτας:

«Είς την ευχην σας δεν πιστευομεν, βδελυσσόμεθα τας συμβουλάς σας, δυναμέθα δε και άνευ του στρατεύματός σας να διεξαγάγωμεν τον αγώνα.»

Το Νόβγοροδ έγκραταλειφθεν παρά των συμμάχων, μετά πλείονος ηδη ζήλου ηρξάτο εξοπλιζόμενον. Καθ' εκάστην απεστέλλοντο διαγγελεύεις εις τα περιχώρα, μετά διαταγής όπως πέμψωσι στρατόν. Οι κάτοικοι των όχθων του Νεύα, της μεγάλης λίμνης Ηλμένης, Ονέγας, Μολόγης, Λιβάτης, Σεελόνης, ενεφανίζοντο άδικακόπως, οι μιν κατόπιν των δε, εις το γενικόν στρατόπεδον, ένθα ο Μιροσλάβ ωδήγησε τους πολίτας του Νόβγοροδ. Ο ζήλος, η δραστηριότης, και η στρατιωτική ικανότης του νεαρού τούτου στρατάρχου εξέπληττον τους δοκιμωτέρους των ηρώων. Υπεδέχето εφιππος την ανατολήν του ήλιου, καθήρτιζε λεγεώνας, έγύμναζεν αυτάς εις την τακτικήν του πολέμου, εις τας ταχείας κινήσεις, και την σφοδράν προσβολήν, παρουσιάζ των γυναικων του Νόβγοροδ, αιτινες μετά περιεργείας και λανθανούσης φρίκης θεώρων το είδος τουτο της μάχης.

Μεταξυ του στρατοπέδου και των μοσχοβιτικων πυλων ύψουτο λόφοι· εκεί ήτο έστραμμένον το βλέμμα του Μιροσλάβ, ότε σφοδρόν πνεύμα άνέμου άνήγειρε νέφος κονωροτού· εκεί ίστατο ως συνήθως μετά της μητρός αυτής η έρατεινή Ξενία, ηδη περιπαθής και ευαίσθητος σύζυγος... Η άδολος και σώφρων καρδια αγαπήε τοσούτω μάλλον φλογερώτερον, όταν έπομένη τοίς θείοις και ανθρωπίνους νόμοις παραδίδεται διά παντός εις άντάξιον αυτής νεανίαν. Αι γυναίκες των σλάβων άνεκαθεν διεκρίνοντο διά την τρυφερότητά των. Η Ξενία υπερηφανεύετο

διὰ τον Μιροσλάβ, ότε ούτος, δι' άστραπιαίας κινήσεως του ζήφους του, έθετεν άπαν το στρατεύμα εις κίνησιν, έπιτα δίκην αέτου εν μέσω των συνταγματων, άνεκραύγαζε και διά μιὰς φωνής άνεγαίτιζε την όρμην χιλιών· αλλά μετά τινά στιγμήν, δάκρυα έρρευσαν εκ των όφθαλμών της... έσπυσε εν' απομάχηαυτούς μετά θελκτικου μειδιάματος, ότε προσέβλεπεν αυτήν ή μήτηρ της. Συχνάκις η Μάρθα καθήρχετο εκ του ύψηλου λόφου και εν τῷ έπικρατούντι θορύβῳ έκρύπτετο εν μέσω των άπειραριθμων τάξεων των πολεμιστών.

Ηλθεν η είδησις ότι ο Ίωάννης σπυδει ηδη προς την ένδοξον πόλιν μετά των άνδρειων και δεδοκιμασμένων λεγεώνων του. Έκ των αποκότρων έπαρχων του Νόβγοροδ, Καργποκόλως και Δόνας άνέμενον έτι στρατεύμα· αλλά το άνώτατον Συνέδριον έδωκε διαταγήν τῷ άρχηγῷ, και ο Μιροσλάβ εσχισε το κάλυμμα της σημαίας... Έκυματίσθη αυτή και βροντοφώνος άντήχησε κραυγή:

«Φίλοι! εμπρός!»

Έν τῷ άμα αι καρδιαί των γονέων και των συζύγων ερήϊγισαν... Τα συντάγματα κινούνται και προχωροῦσι· το πρώτον και το δεύτερον συνίσταντο εκ των εισηγητέρων πολιτων του Νόβγοροδ, η σπολή αυτών διεκρίνετο επί πλούτῳ, τα όπλα επί λάμψει, το παραστήμα επί ευγενεία, η δε καρδια επί θυμῷ· εκαστος τουτων ηδύνατο ηδη να δοξασθῇ διά πράξεων ήρωισμού η έντιμων πληγών. Μιχαήλ ο γενναίος εθανε μετά των λοιπών, ως άπλους πολεμιστής. Ο νεαρός Μιροσλάβ, λαβών της χειρός, ωδήγησεν αυτόν εμπρός και ειπε:

«Τιμή των ηρώων! ωδήγησον τους περιφανεις τούτους άνδρας!»

Ο Μιχαήλ ήθέλησε να προσβλέψη αυτόν μεθ' ύπεροφίας, αλλά το βλέμμα αυτού εξέεδήλωσε συμπάθειαν...

«Νεανία! είμαι έχθρος των Βορέτσκη!..»

— Αλλά φίλος της δόξης του Νόβγοροδ! απεκριθη ο Μιροσλάβ.

Και ο ήρωας ένηγκαλίσθη αυτόν, είπών:

— Έπιθυμείω τον θάνατόν μου!

Κατόπιν της λεγεώνας ταύτης εθανεν ο λόχος των μεγαλοφρόνων υπό την άρχηγίαν του ράτσεργ της Λυβέκης. Η σημαία αυτών παρίστα δύο δεξιουμένης χειρας επί καπνίζοντος βωμού μετ' έπιγραφής: «Φιλία και ευγνωμοσύνη». Ουτοι μετά των Νοβγοροδίων απήρτιζον το μέγα σύνταγμα (κύριον σώμα), οι Όνεγίνοι και Βολχοβίται την πρωτοπορείαν, οι κάτοικοι της έπαρχίας Δερένσκαγιας την δεξιάν, οι Σεελόνιται την άριστεράν πτέρυγα, οι δε Νευίται την όπισθοφυλακήν.

Ο Μιροσλάβ διάταξε το στρατεύμα να σταματήσθη επί κοιλάδος. Η Μάρθα άνεφάνη εν μέσω αυτού και ειπε:

«Στρατιώται! στρέψατε διά τελευταίαν φοράν τους όφθαλμούς σας προς την πόλιν ταύτην την ένδοξον και μεγαλοπρεπή· η τύχη αυτής εινε ηδη γεγραμμένη επί των ασπίδων σας! Θα υποδεχθώμεν ύμās μετά δακρύων χαράς η άπελπισίας, θα δοξάσωμεν τους ήρωας η θα αίσχυνθώμεν διά τους δει-

λους. Αν επιστρέψητε νικηταί, έσονται ευδαίμονες οι γονεις και αι σύζυγοι, αιτινες θα περιπτύχθωσι τα τένα και τους συζύγους· αν επιστρέψητε ήττημένοι, άτυχη έσονται τα όρρανα, οι άτεκνοι και αι χήραι... Τότε οι επίζησαντες θα φθονήσωσι τους νεκρούς!»

«Ω άνδρες μεγαλόψυχοι! πορεύεσθε, ίνα σώσητε την πατρίδα και θεμελιώσητε διά παντός τους ευεργετικούς αυτης νόμους· αγαπάτε εκείνους, έναντιον των όποιων θέλετε πολεμήσθη, άλλ' αυτοί διατί μισούσι το μεγαλειον του Νόβγοροδ; Αποκρούσατε αυτούς, και τότε μετά χαράς θα συμριλιωθώμεν μετ' αυτών!»

«Άγετε νυν ουχι εις ειρήνην, άλλ' εις πόλεμον χάριν της ειρήνης! Μέχρι τουδε ο Θεός μάς ηγάπησε· μέχρι τουδε ο λαός έλεγον: «Τις δύναται να πολεμήσθη τον Θεόν και το Μέγα Νόβγοροδ;» Ο Θεός μετ' ύμῶν· Άγετε!»

Ηχησαν αι σάλπιγγες. Ο Μιροσλάβ απεσπάσθη εκ της άγκάλης της Ξενίας. Η Μάρθα επιθέασα τας χειρας επί του νεανιου έπεμόνον: «Εκπλήρωσον την έλπίδα μου». Ίππευσεν ούτος θυμοειδή ίππον, άνέσυρε το ζήφρο, και το στρατεύμα ξεκίνησε κράζον μεγαλή τῷ φωνῇ: «Τις δύναται να πολεμήσθη τον Θεόν και το Μέγα Νόβγοροδ!»

Αι σημαίαι εκυματίζον, τα όπλα εκρότουν και άπύστραπτον, η γῆ έστενεν υπό τας όπλάς των ίππων, και νεφέλαι κονωροτού εκάλυψαν την φοβεράν στρατιάν. Αι γυναικες δεν ηδύναντο να κρατήσωσι τα δάκρυά των· άλλ' η Ξενία δεν εκλαιεν ηδη, μετά σταθερότητος δ' είπεν εις την μητέρα της:

— Από τουδε λαμβάνω σε ως παράδειγμα.

Πολλοι ακόμη κάτοικοι άπέμεινον εις την ένδοξον πόλιν· άλλ' η ήρεμία, ήτις εθασιλευεν εν αυτῇ μετά την αναχώρησιν του στρατού, αποκρύπτει τον αριθμόν αυτών. Η αγορά ηρημάθη· οι ξένοι δεν εκθέτουσι πλέον εκεί τα τιμαλφη έμπορεύματά των προς δελέασιν των όφθαλμών· αι πελώρια αποθήκαι, πεπληρωμένα πλούτου της Ρωσικῆς έπικρατίας, εισι κεικλεισμένα· ουδεις φαίνεται επί της δουκιῆς πλατείας, όπου οι νεανίαι επεδείκνουν την τέχνην και την ισχύν αυτών εις διαφόρους ήρωϊκάς παιδιάς—και το Νόβγοροδ, θορυβώδες και πολεμικόν πρό τιων ημερών, φαίνεται μέγα οικηρα ειρηνικῆς ευσειείας. Άπαντες οι ναοί μένουσιν άνοικτοι από πρωίας μέχρι μεσονυκτίου. Οι ιερείς δεν απεκδύονται τα ιερά άμυρά των, τα κηρία δεν σθένωνται, το θυμίαμα άδιαλείπτως καπνίζει και αι δεήσεις δεν παύουσιν. Ο λαός συναθροίζεται εις τους ναούς, οι γέροντες και αι γυναίκες κλίνουσι το γόνυ. Περιδεής προσδοκία, φόβος και έλπις, συνταράττουσι τας καρδιας και οι άνθρωποι συναντώμενοι εις τας όδους παρέρχονται χωρίς να προσβλέψωσιν αλλήλους... Ουτως ο λαός προσκαλεί μετ' αυθαδείας μακρόθεν την συμφοράν· άλλ' βλέπων αυτήν πλησιάζουσαν καθίσταται περιδεής και μικρόψυχος! Μόνοι οι ύπουργοί έφαινοντο ήρεμοι—μόνη η Μάρθα ήτο καρ-

τερική, ενεργητική εις τα συνέδρια, προθυμολογος επί της Μεγάλης πλατείας εν μέσω των πολιτων και φαίδρα εν μέσω των οικειων της. Η νεαρά Ξενία δεν ύπολείπεται της μητρός της ως προς την εξωτερικήν γαλήνην, αλλά δεν δύναται να την αποχωρισθῇ, ένσχυομένη υπό της ήρωικῆς αυτης καρτεροψυχίας. Διέρχονται τας ήμέρας και τας νύκτας όμοῦ. Η Ξενία ήκολούθει μάλιστα την μητέρα της και εις το άνώτατον συνέδριον.

Ο πρώτος διαγγελεύς του Μιροσλάβ ευρεν αυτας εν τῷ κήπῳ. Η Ξενία επότιζε τα άνθη, η Μάρθα εκάθητο υπό τους κλώνους αρχαίας δρυός, βεθυσιμένη εις διαλογισμούς. Ο Μιροσλάβ έγραφεν, ότι το στρατεύμα εκδηλώθι θερμόν ζήλον· ότι άπαντες οι διάσχημοι ήρωες βεβαιούσιν αυτόν περι της φιλίας των και πλείοτερον πάντων Δημιτριος ο Ιαχυρός· ότι ο Ίωάννης συνήνωσε τα στρατεύματά του μετά των της Τβίερης και πλησιάζει· ότι ο ένδοξος βοεβόδας της Μόσχας Βασίλειος Όβραζέιτς προηγείται, και ότι ο Χόλμσκις εινε ο γενικός μετά τον δούκα άρχηγός.

Ο δεύτερος διαγγελεύς εκόμισε την είδησιν, ότι οι Νοβγοροδινοι κατετρόπωσαν απόσπασμα του στρατεύματος του Ίωάννου και ήχημαλώτισαν πενήτηντα Μοσχοβίτας ευγενεις. Διά του τρίτου ο Μιροσλάβ έγραφε μόνον μίαν λέξιν: «Μαχόμεθα». Είς τουτο η καρδια της Μάρθας άνεκυρίττησεν· έσπυσε εις την Μεγάλην πλατείαν· εκρουσεν η ίδια τον μέγαν κώδωνα, ειδοποίησε τους πολίτας περι της ενάρξεως της αποφασιστικῆς μάχης, άνήλθε το βῆμα του Βαδίου, διηθύνη το βλέμμα προς την όδον της Μόσχας και έφαινετο άκίνητος. Ο ήλιος άνέτελλεν... ηδη αι άκτινες αυτου άπύστραπτον, άλλ' ουδεμία ακινετο είδησις. Ο λαός άνέμενεν εν βαθεία σιγή και άπάντων τα βλέμματα ήσαν έστραμμένα προς την δημογερόντισσαν. Επήρχετο ηδη η έσπέρα... και η Μάρθα ειπε:

«Βλέπω νέφος κονωροτού.»

«Οκαι αι χειρες ύψώθησαν προς τον ουρανόν... Η Μάρθα επί μακρόν δεν ώμλησεν ουτε λέξιν... Αίφνης καλύψασα τους όφθαλμούς της επεφώνησεν:

— Ο Μιροσλάβ έφρονεθη! Νικητής, ο Ίωάννης!...» Και έρρίθη εις τας άγκάλας της δυστυχούς Ξενίας.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΒΙΒΑΙΟΥ
(έπειτα)
Α. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
GEORGES DURUY

EN ARMONIA.
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ
(Συνέχεια)
ΚΑ΄

Είχον παρελθῃ ηδη ήμεραι τινές άφ' ουτου η κ. Βλαχέρ επέστρεφεν εις Φραυέ, μετε, περι τα τέλη του Νοεμβρίου, η Κλαίρη άνήγγειλεν ότι θα έγίνετο μήτηρ. Πρό δέκα εξ μηνών παρομοία έλπις,

ως είδομεν ηδη, θα έθλιβε την νεάν βαρυνίδα. Αλλ' από τινος, αι ιδέαι της ύπέστησεν επί του ζητήματος τουτου, ως και επί άλλων, σπουδαίας μεταβολάς, και ασυνειδήτως, ίσως, επόθει εν τέκνον· είτε διότι αρχίζουσα να εκαρσεύεται εις ήρωώτερον βίον, ήνωσσε τέλος το γόνυτρον και την ποιήσιν, άτινα η παρουσία των μικρών τουτων όντων άποδίδει εις την οικογενειακήν έστίαν· είτε διότι η προς τον Ραυμόνδον άγάπη της, μεγαλυνθείσα και καταστήσασα έαυτήν εξυδερκεστέραν, την έπεισεν ότι, εάν ό έρωσ του συζύγου της είη μειωθη, ίσως προήρχετο τουτο εκ σιωπηράς τινος μνησικακίας, ήτις θα εξέλειπε την ήμέραν, καθ' ην θα έμάνθανεν ότι θα γείνη πατήρ.

Μετά βαθυτάτης άρχ συγκινήσεως ήνωσσε την κατάστασιν της ταύτην. Το μητρικόν δε αίσθημα, όσει ήθελε να εκδικηθῇ, διότι επί τοσούτον χρόνον κατεπίεσθη, εκυρίευσεν αυτην εξ ολοκλήρου και τόσον άποτόμως, ώστε θα ήγανάκτει βεβαίως κατά του λέγοντος αυτη, ότι δεν ήθεώρησε πάντοτε ως την μεγαλητέραν των ευτυχιών την προσδοκίαν του να ήνε μήτηρ, προσδοκία, ήτις σήμεραν την εβύθηεν εις έκστασιν.

Ουδέν ειπε τῷ συζύγῳ της μέχρις ου εβεβαιώθη έντελώς. Και καθ' εκάστην, η έλπις αυτη έγίνετο θετικώτερα, κατελάμβανε την καρδιαν της εις τοιούτον βαθμόν, ώστε ένιοτε ενόμιζεν, ότι, αν ήπατάτο, θα άπέθνησκεν εκ της λύπης. Όμιλει όλίγα, έμειδία πολλάκις προς έαυτήν η μάλλον προς όν, όπερ δεν ύπήρχεν έτι δια τους άλλους, άλλ' όπερ δι' αυτην έξη ηδη, όπερ ήγάπα ηδη· το μυστηριώδες δε τουτο μειδιάμα ειχε την γλαυκίτητα της σκέψως, ής ήτο η άντανάκλασις. Έμενεν επί ώρας ολοκλήρους καθήμενη και κρατούσα επί των γονάτων της βιβλίον, όπερ δεν άνεγίνωσκε· το βλέμμα της εβύθηζετο εν τῷ όνειρῳ, αι χειρές της διεσταυροῦντο ηδη άφ' έαυτών, ως ίνα προστατεύσωσι το προσφιλές βάρος, όπερ έφερεν ίσως και το αυτό άόριστον μειδιάμα εκυμαίνετο επί των ήμαιοικτων χειλέων της, ως ει ώμιλει προς τι άόρατον όν...

Ότε δε ουδεμία άμφοβία άπέμεινε πλέον, άντι της άπειρου χαράς, ην εφαντάζετο ότι θα αίσθανθῇ, καθ' ην στιγμήν θα εξεμυστηρευετο προς τον Ραυμόνδον, κατελήθη εξαίφνης υπό δειλιάς. Δεν έγίνωσκε πλέον πῶς να το είρη, είδίσταζεν, έτρεμε. Δεκάκις ήνοιζε το στόμά της, ίνα ώμιλήσῃ, και δεν έτόλμησε. Τῷ έφαινετο ότι ο Ραυμόνδος ώφιλε να μαντεύσῃ τουτο, να προαίσθανθῇ το σπουδαίον συμβεβηκός, να εξετάσῃ... Α! πῶς θα ήξευρε ν' άπαντήσῃ και όποια ευδαιμονία δι' αυτην να τῷ εκμυστηρευθῇ τα πάντα!... Αλλ' εκεινος ίστατο πάντοτε σκυθρωπός και περιεσταλμένος· ουδέν εξήταζεν, ουδέν διεκρίνειν ήτο όλως προσηλωμένος εις τόν νεόν του σύγγραμμα, όπως εκεινη ήτο εις το τέκνον της.

Ημέραν τινά, επιστρέψας εξ επισκέψως, ευρεν αυτην εξηπλωμένην επί μακροῦ άνακλίντρον του γραφείου του, όπως την ειχεν άφήσῃ ηδη πριν εξέλθῃ.

— Πῶς, είπεν, ακόμη εδῶ!... Μη σάς ένοχλει πάλιν το πόδι σας;

Η Κλαίρη διά νεύματος, χωρίς να ώμιλήσῃ, απήντησεν—Όχι.

— Αλλά τέλος πάντων, δεν εινε φυσικόν να μένετε ούτως επί ολοκλήρους ώρας... Υποφέρετε;

Ατενίσασα αυτόν και διά γλυκείας φωνῆς, ειπε:

— Δεν υποφέρω... Είμαι ευτυχής.

— Α! Θεέ μου, είπεν ο Ραυμόνδος ταραχθείς όλίγον εκ του ύφους, μεθ' ου έπρόφερον η σύζυγος του τας τελευταίας λέξεις· τί συμβαίνει;... Μη;...

— Ναι, φιλάταί μου, πιστεύω... Είμαι μάλιστα βεβαία... Έπρεπε να σας το είπω, αφού δεν έρωτάτε... Είθε ευχαριστημένος από εμέ;

Κύψας προς αυτην, την ήσπασθη τρυφερότατα και μετά συγκινήσεως ήρώτα επανειλημμένως διαφόρους λεπτομερείας.

— Αλλ' εινε περιτται τόσαι έρωτήσεις, απήντησεν εκεινη· σας επανάλαμβάνω ότι είμαι πεπειμένη· ήρώτησα και τον ιατρόν· φαντάσθητε δε ότι κατ' ουδένα λόγον ήθέλησε να μοι είπη, αν θα εινε υίός η κόρη. Τι βλάβας αύτοι οι ιατροί!... Εγώ θα προετίμων κόρην, αλλά χάριν ύμῶν, θέλω υίόν... Είπατέ μοι λοιπόν ότι είθε ευχαριστημένος... γελάσατε... φιλήσατέ με πάλιν. Μόνον μίαν φοράν μ' επιλήσατε και σας βεβαίωσθε ότι δεν εινε άρκετόν... διότι πιθανόν και ν' αποθάνω, το είζούρετε. Ας κάμωμεν τώρα τα σχέδιά μας επί του μέλλοντος του κυρίου τουτου... διότι εινε, άναμφιβόλως, υίός· στοιχηματίζω!...

Ο Ραυμόνδος ήκρατο της χαριστάτης ταύτης πολυλογίας, χωρίς ν' άπαντῇ. Η άγγελία, ην εξ όλης καρδιάς έπόθησε, τον συνεκίει βεβαίως, άλλ' η εκπληξις του υπερίσχυσε της συγκινήσεως. Συμβαίνει ένιοτε ν' άκούσῃ τις μετά δυσσερκείας μάλλον είδησιν ευτυχῆ, εις την όποιαν δεν ήτο προσεσκευασμένος. Ο Ραυμόνδος, αφού επί πολυ εις μάτην έπόθησε την ευδαιμονίαν ταύτην, άπεφάσισε να μή την σκέπτηται πλέον. Η αιρινδία εκμυστήρευσις της συζύγου του τοσαύτην τῷ παρήγαγεν εκπληξιν, ώστε η Κλαίρη άδικως, βεβαίως, εξέλαβε ταύτην ως άδιαφορίαν.

— Α! είπε, δεν ώμιλείτε;... Εγώ η όποια ενόμιζα ότι θα σας καταστήσω ευδαιμόνα... μοι καταστρέφετε όλην την χαράν μου!

— Διατί σας φαίνεται παράδοξος η σιωπή μου; απεκριθη ούτος. Είχον συνείδησιν με την ιδέαν, ότι δεν θ' άποκτήσω τέκνον ποτέ...

Ένδομύχως η άγγελία αυτη προύξενησε τῷ Ραυμόνδῳ μεγίστην άγαλλίασιν· άλλ' η Κλαίρη παρενόησασα τους λόγους του, ήγέρθη αποτόμως και εξήλθεν εκ του γραφείου με την άπελπισίαν εν τῷ ψυχῇ.

Όπως πολλάκις συμβαίνει μεταξύ συζύγων, η παρενόησις αυτη, έλαβε σπουδαίας συνεπειας, ενῶ καλή και ειλικρινής εξήγησις θα διέλυεν αυτην. Η Κλαίρη έρρίθη εκ νέου και μετά παραφοράς εις τας διασκεδάσεις του κόσμου. Α! έλεγε καθ' έαυτήν, ούτω λοιπόν!... ουδέ μίαν λέξιν τρυφεράν... Δεν με αγαπήε πλέον, τουτο εινε προφανές!

Ἡ ταλαιπωρία δὲ, ὅπως ἄπασαι αἱ ὁμόφυλοι τῆς, αἰτίνες νομίζουσιν ὅτι ἀπόλεσαν τὸν ἔρωτα τοῦ ἀνδρός, ὃν ἀγαπᾶσιν, οὐδὲν ἄλλο ἐπέδωκεν ἢ νὰ διασκεδάσῃ τὸν πόνον τῆς. Ὁ Ραῦμόνδος, ἀφ' ἑτέρου, μὴ ἀντιλαμβανόμενος τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τῆς συζύγου του, μετ' ἰσῆς θλίψεως, ὅσας καὶ δυσαρκαίας, εἶδε ταύτην ἀποκατασταμένην πάλιν κούφον, φιλάρεσκον, τρελλὴν διὰ τὰς διασκεδάσεις, ἐνῶ ἀπὸ μνηῶν ἤδη δὲν ἦτο πλέον τοιαύτη. Ἐνόμισεν ὅτι ἡ ἡρεμία καὶ ἡ κατάνυξις ἤρμοζε μᾶλλον εἰς τὴν κατὰστασιν τῆς ἢ ὁ θορυβώδης καὶ τεταραγμένος ἐκείνος βίος, εἰς ὃν ἐρρήθη ἐξαίφνης. Ἄρα τὸ σπουδαῖον τοῦτο συμβᾶν, ἀντὶ νὰ διαλύσῃ ἐν τῇ κοινῇ καὶ ἀπροσδοκῆται ταύτη χαρὰ τὰς μικρὰς τῶν μνησικακίας καὶ συμφιλίωσιν τοὺς δύο συζύγους, συνετέλεσε τούναντιον εἰς τὸ νὰ ἐπιτείνῃ μᾶλλον τὴν ὑπολανθάνουσαν ἤδη διαφωνίαν. Χωρὶς νὰ ἐκφράσῃ φανερῶς τοῦτο, ἐμέμφοντο ἀλλήλους, χωρὶς οὐδεὶς νὰ εἶνε ἐν τῷ δικαίῳ του· ὁ μὲν ὅτι ἡ Κλαίρη παρενοίει τὰ αὐστηρὰ καθήκοντα, ἄτινα τῇ ἐπέβαλλον ὑπὸ τῆς προσεχῆς μητρότητος, ἡ δὲ, ὅτι ὁ Ραῦμόνδος ἔμενε ἀδιάφορος πρὸς τῆς εὐδαιμονίας ὅτι θὰ ἐγένετο μετὰ μικρὸν πατῆρ.

Ὁ Ἰανουάριος καὶ ὁ Φεβρουάριος διήλθον οὕτως. Ἐναντίον τῶν συμβουλῶν τῆς μητρὸς τῆς, τῆς πενθερᾶς τῆς, ἐναντίον τῆς παραγγελλίας τοῦ ἱατροῦ, ἡ Κλαίρη διήγε τὸν βίον τοῦ προηγούμενου χειμῶνος.

— Πρέπει νὰ φεισθῆτε ὀλίγον τῶν δυνάμεών σας, τῇ εἶπεν ἡμέραν τινὰ ὁ Ραῦμόνδος. Θὰ λάβητε τὴν ἀνάγκην των...

— Ἄ μὰ! Ἀπήντησεν ἐκείνη, ὅ,τι θέλη, ἄς γείνη.

Ἐνῶ δὲ περιφρονητικῶς προέφερε τὰς λέξεις ταύτας, ἡ καρδιά τῆς ἐθλίβετο. Ὁ Ραῦμόνδος μὴ ἐννοῶν τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐν τοῖς λόγοις τούτοις πικρίαν, ἤκουσεν αὐτοὺς μετὰ πολλῆς θλίψεως καὶ οὐδὲν ἀπήντησε.

Τακτικῶς ἐξήγγηρον τὴν ἐσπέραν. Ἐνῶ δὲ ἡ ἀμαζα ἔφερε αὐτοὺς μακρὰν τοῦ οἴκου των, ἕκαστος παρετήρει πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς ὁδοῦ καὶ ἀφεροῦντο ἐν ἀμίλλῃ εἰς ὄδον ἄσπιν ἀσπὶν πλῆρη ἀμοιβαίων μωμῶν. Ἄμα ἔφθασαν, ἐχωρίζοντο. Ὁ Ραῦμόνδος κλόνισεν τὸν πόνον τῆς φίλας του, ἡ δὲ Κλαίρη τούναντιον περιεκυλούτο ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, εἰς οὓς ἐπέτρεπε πλειοτέραν ἢ ἄλλοτε ἐλευθερίαν πρὸς αὐτήν. Παρετήρουν ἀλλήλους διὰ τοῦ κανθοῦ, προσπαθοῦντες νὰ μὴ συναντηθῶσι τὰ βλέμματά των καὶ ὑποκρινόμενοι τοὺς ἀδιάφορους καὶ τοὺς ἐπιθυμοῦς, ἐνῶ ἀμφοτέρους κατατρέχοντο ἐπὶ ζηλοτυπίας. Ἡ κωμωδία αὕτη, ἣν ἀσυνειδήτως παρίστανον, ἔπεισε πολλοὺς ἐκ τοῦ κύκλου των, ὅτι τὸ ζεύγος Βλαχέρ δὲν ἔζη ἐν ἀρμονίᾳ. Παρεῦθες δὲ, τινὲς τῶν κυρίων, οὓς ἡ ψυχρότης τῆς Κλαίρης καὶ ἡ ἐπαγρύπνησις τοῦ συζύγου τῆς εἶχον ἀπομακρύνῃ, παρουσιάσθησαν ἐκ νέου περὶ αὐτήν, τοῦθ' ὅπερ ἐθεωρήθη ὑπὸ τινῶν παρατηρητῶν τοῦ παρισίου βίου ὡς σύμπτωμα τὸσον σπουδαῖον, ὅσον θεωρεῖται εἰς τὰ ἔθνη τῶν θαλασσιῶν ἢ περὶ πλοίου ἐμφάνισις πτηνῶν προηγουμένων θύελλαν.

Ἐσπέραν τινὰ, καθ' ἣν ἡ Κλαίρη ὑπῆρξε

ζωηρὰ καὶ ἐχόρευσε πολὺ, ὁ συνοδεύσας αὐτὴν εἰς τὸ κυλικεῖον κύριος, ἐνῶ τῇ προσέφερε καμπανίτην, τὴν εἶδεν ὠχρῶσαν αἰφνιδίως, κλονιζομένην καὶ φέρουσαν διὰ ταχείας κινήματος, ὅπερ ἔσπευσε νὰ καταστείλῃ. τὴν χεῖρά τῆς πρὸς τὸ κάτω μέρος τοῦ ἐπιθωρακίου τῆς.

— Τί ἔχετε, κυρία μου; ἠρώτησε μετ' εὐγενοῦς ἐνδιαφέροντος.

— Μὴ δίδετε προσοχὴν, ἀπήντησεν ἡ Κλαίρη ἀποθουσα τὸ κύπελλον.

Ἡ ὄψις τῆς κατέστη λευκοτάτη, αἱ ὀφθαλμοὶ τῆς, παραδόξως λάμποντες, ἐξήττον τὸν Ραῦμόνδον. Ἡ Κλαίρη αἰσθανθεῖσα τὸ πρῶτον ἄλλην καρδίαν πάλλουσαν παρὰ τὴν καρδίαν τῆς, ἴστατο ἀκίνητος καὶ παγωμένη λησμονοῦσα τὰ πάντα, τὸ μέρος, τὸν κόσμον, τὰ ἐπ' αὐτῆς προσηλωμένα βλέμματα, μὴ ἀναπνεύουσα σχεδὸν, ἀναμένουσα δευτέραν ἀνακίνησιν καὶ μὴ ἀσπετομένη ἄλλο τι ἢ τὸ μικρὸν ὃν, ὅπερ ἀποτόμως τῇ ὑπενθύμιζε τὴν ὑπαρξίν του, τῇ ἔλεγεν ὅτι θὰ το φονεῖσθαι ἴσως, ἐνῶ ἐκεῖνο θέλει νὰ ζῆσθαι. Εἰδοποιηθεὶς ὁ Ραῦμόνδος, ἔτρεξεν ἀμέσως πλησίον τῆς.

— Νὰ φύγωμεν, τῷ εἶπεν ἡ Κλαίρη. Εὐθιυτένης δὲ, ὠχρὰ, μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀκίνητους, διὰ βήματος ὁμοίου πρὸς τὸ τῶν ὑπονοσῶν, ἐξῆλθε.

— Λοιπόν, τί συμβαίνει; ἠρώτησεν ὁ Ραῦμόνδος, ἅμα ἐκείσθη ἡ θυρὶς τῆς ἀμάξης. Κόπτον δὲ πρὸς αὐτὴν καὶ ἀτενίζων μετ' ἀνησυχίας, ὑπάπτειε σχεδὸν τί εἶχε συμβῆ. Διατί, ἀντὶ νὰ τῷ εἶπῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀντὶ ν' ἀκουσθῆσθαι, ὅπως ἄλλοτε, τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους του, ὡς ἐπὶ-θει ἡ καρδιά τῆς, διατί περιστέλει τούναντιον τὴν συγκίνησιν τῆς;... Φεῖ! διότι καθ' ἣν στιγμὴν ἠτοιμάζετο νὰ ὁμιλήσῃ, καθ' ἣν στιγμὴν τὰ δάκρυα, ἅτινα ἐπλήρουν ἤδη τὰ βλέφαρά τῆς, θὰ ἀνέβλυον καὶ θ' ἀνεκούφιζον τὴν αγωνιζομένην καρδίαν τῆς, καθ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν, ἡ εἰκὼν μικρᾶς ξανθῆς, μετ' ἧς ὁ Ραῦμόνδος ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χοροῦ συνδιέλεθη, ἐπαρουσιάσθη ἐξαίφνης εἰς τὸν νοῦν τῆς... καὶ ἡ κυριεύουσα αὐτὴν συγκίνησις μετετρέπη εἰς ἀγανάκτησιν· ἠσθάνθη ἀπέχθειαν κατὰ τοῦ ἀνδρός ἐκείνου, ὃν ἐν τούτοις ἐλάτρευεν, ἀπέχθειαν κατὰ τοῦ κόσμου, ὅστις τῇ τον ἤρπασεν, ἀπέχθειαν καθ' ἑαυτῆς, ἀπέχθειαν κατὰ τοῦ παντός. Ἐνῶ δ' ἐκεῖνος ἐπανελάμβανε μετὰ γλυκύτητος τὴν ἐρώτησίν του: «Τί συμβαίνει λοιπόν;» ζητῶν νὰ περιβάλῃ διὰ τοῦ βραχίονος τὴν ὄσφυν τῆς συζύγου του,

— Τίποτε! ἀπάντα ἐκείνη μετὰ τραχύτητος ἐν τῇ φωνῇ.

Ὁ Ραῦμόνδος ἐταράχθη καὶ ἀπεμακρύνθη. Ἡ Κλαίρη εἶχεν ἀποσυρθῆ ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς ἀμάξης. Ἐνίστο τὸ φῶς τῶν φανῶν ἐτέρας ἀμάξης, ἥτις διεσταυρωτο μετὰ τῆς ἰδικῆς των, εἰσέβαλλεν ἀποτόμως καὶ ἐφώτιζεν ἐπὶ δευτερόλεπτον τὸ ὄχρον πρόσωπον γυναικός, ἥτις παρετήρει ἀτενίζῶν τῷ σκότειν σκυθρωπῇ καὶ μετ' ἀγρίου ὕφους... Οὕτω δὲ ἐπανήλθον ἐν τῷ οἴκῳ των. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εὐρέθησαν μετὰ μίαν ὥραν μόνον, ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, ἐν τῇ γλυ-

καίᾳ ἀτμοσφαιρᾷ τοῦ θαλάμου των, καθ' ἐκείνην τὴν ἐσπέραν, — τὴν ἱερὰν ἐσπέραν — καθ' ἣν τὸ προσφιλές ὄν, τὸ ἐκ τοῦ ἔρωτός των γεννηθέν, ἔδωκε τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς ἀμφιβόλου ὑπάρξεώς του. Μετ' ὅποιος εὐγνωμοσύνης ὁ μέλλων πατῆρ θὰ ἐρρίπτετο πρὸ τῶν ποδῶν τῆς μητρὸς, ἐὰν ἐκείνη ἀπεράσει νὰ ὁμιλήσῃ! Πῶς αἱ καρδίαι των, αἰτίνες ἐπέζητουν ἀλλήλας, καίτοι ἐπεδείκνυον τὰ ἐναντία, θὰ συνηνοῦντο πρὸ τοῦ ἀρρήτου μυστηρίου. Καὶ ὅποια νῦν ἀγάπης θὰ ἦτο ἐκείνη, ἣν θὰ διήρχοντο, ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, ἀναμένοντες μετ' εὐλαβοῦς συγκινήσεως ἄλλον πάλιν κλονισμὸν, ἵνα πεισθῶσι καλῶς, ὅτι ἡ ὑπαρξὶς κεχωρισμένη μὲν ἀπὸ τὰς ἰδικὰς των, ἀλλ' ἐν τούτοις τόσον πρὸς αὐτὰς συνδεμένη, ἐξηκολούθει ν' ἀναπτύσσεται! Ἄλλ' ἡ Κλαίρη ἐτήρησε τὴν σκληρὰν αἰωπὴν τῆς, αἰσθανομένη μικρὸν τινα ἠδονὴν, νὰ βυθίζηται ἐν τῇ ἑαυτῆς θλίψει, νὰ λέγῃ καὶ ἐπαναλαμβάνῃ ἀπειράκις πρὸς ἑαυτὴν ὅτι ἦτο μόνη, ὑπὸ πάντων ἐγκαταλειμμένη, ἀνευ μητρὸς καὶ πατρὸς, ἀρνούμενη πρὸς ἐκείνον, ὅστις τὴν κατεδίκαζεν εἰς τὸ μαρτύριον τοῦτο, ἀρνούμενη, πρὸς ἐκείνην, τὴν ἀγαλλίαν του νὰ τῷ γνωστοποιήσῃ τὸν πρῶτον τοῦτον παλμὸν τοῦ πλάσματος, ὅπερ εἰς ἀμφοτέρους ὄφειλε τὴν ζωὴν. Ὑπάρχουσι περιστάσεις, καθ' ἃς οἱ ἀσπονδότεροι ἡμῶν ἐχθροὶ δὲν καταβάλλουσι τόσῃν ἐπιμονῇ, ἵνα μᾶς καταστρέψωσιν, ὅσην παραφορὰν χρησιμοποιοῦμεν, ἵνα τυραννήσωμεν τὴν ἰδικήν μας καρδίαν. Ὑπὸ τοιοῦτου αἰσθήματος ἐκυριεύεται ἡ πωχὴ Κλαίρη. Ἐν τῷ ναυαγίῳ δὲ τούτῳ τῆς λογικῆς τῆς ἐπεκόλαζεν ὄξυς πόθος νὰ προσένησθαι κακὸν εἰς αὐτήν, ἵνα τὸ συμμερισθῇ καὶ ἐκείνος, ὃν ἠγάπα. Ὁ Ραῦμόνδος ἠγνοεῖ λοιπὸν τὸν λόγον, δι' ὃν ἐγκατέλειψαν τὸν χορὸν. Τὸ ἀπέδωκεν εἰς ἰδιοτροπίαν ἐπιτακτικῆς γυναικός, εἰς παραφορὰν συζυγικῆς δεσποτίας, ὅπως πολλὰκις συνέβαινε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ γάμου των. Τὸ μόνον δὲ ἀποτελεσμα τοῦ συμβεβηκότος τούτου, ὅπερ ἔδει νὰ τοὺς ριπῇ εἰς τὰς ἀγκύλας ἀλλήλων καταρχομένους διὰ τὸ σφάλμα των καὶ μετανοοῦντας διὰ τὸ κακόν, ὅπερ ἐπραττον ὁ εἰς κατὰ τοῦ ἄλλου, ὑπῆρξεν ὅτι ὁ σύζυγος δὲν ἔπρεπε νὰ ἐνδίδῃ πάντοτε εἰς τὴν γελοῖαν καὶ ταπεινωτικὴν ἐκείνην τυραννίαν, ἣν ἤθελον νὰ ἐξασκήσωσιν ἐπ' αὐτοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Κλαίρη, ἔπαθεν ὁ,τι συμβαίνει πολλάκις εἰς τὰς γυναίκας μετὰ κρίσιν ψυχικὴν ἐξ ἐκείνων, αἰτίνες ἀνατρέπουσι καθ' ὅλοκληρὴν τὴν καρδίαν των τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν αἰσθημάτων τῆς, ἰκανῶς θερμὰ μέχρι τοῦδε, ἔλαβον διὰ μᾶς ζῆσον ἀσυνήθη. Θυγατρὸς αὐτῆς ἐπισημῶνσε σχεδὸν τὰς προσευχὰς τῆς παιδικῆς ἡλικίας, προσεπάθει νὰ ἐνθυμηθῇ αὐτὰς καὶ ἠσθάνετο παραμυθίαν ἀνευρίσκουσα καὶ λέγουσα τὰς ὠραίας καὶ γλυκαίας λέξεις, ἃς τῶς προέφερε χωρὶς νὰ ἔχη συναίσθησιν τῆς δυνάμεως καὶ τῆς παρηγορίας, ἣν περιείχον. Ἐκυριεύθη δὲ τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ αἰσθηματος τῆς θρησκείας, ὥστε δὲν εἰδίστασε νὰ θεωρῆσθαι τὸ συμβῆναι τοῦ χοροῦ ὡς θείαν προειδοποίησιν, ὅπως ἀφερωθῇ ἐντελῶς εἰς τὸ

τέκνον τῆς. Κατελήθη δὲ σύναμα ὑπὸ τῷ φέως συνειδότος διὰ τὰ γεύματα καὶ τὰς παντοειδῆς ἑορτᾶς, εἰς τὰς ὁποίας ἵνα συμμετάσχῃ ἐρρίφοντο ὄντως τὴν ὑπαρξίν ὄντως, ὅπερ ὁ Θεὸς αὐτὸς τῇ ἐνεπίστευετο. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ παραιτηθῇ τῆς κοινωνίας μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ τοκετοῦ· ἡ θυσία δὲ τῇ ἐφάνετο τοσοῦτ' ἄλλο ἑλαφρότερα, καθ' ὅσον ἠλπίζεν ἐνδομύχως διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ κρατῇ πλησίον αὐτῆς τὸν συζύγῳ τῆς.

Ἄτυχός, ἡ ἀπαισία ἔξις, ἣν εἶχον ἀποκτήσει, νὰ κρύπτωσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰ αἰσθηματα καὶ τὰς σκέψεις των, ἐξέθετεν αὐτοὺς πάντοτε εἰς ἀμοιβαίας παρεξηγήσεις. Ἐν τῇ διανοητικῇ καταστάσει, ἐν ἣ ὁ Ραῦμόνδος εὐρίσκετο, ὄφειλε νὰ πιστεύσῃ, καὶ πράγματι ἐπίστευεν, ὅτι αἱ περὶ ἀπομονώσεως ἀποφάσεις τῆς Κλαίρης, αἱ τόσον ἀποτόμως διαδεχόμεναι τὴν ὑπερβολικὴν τῆς ματαιότητά, ἕνα μόνον εἶχον λόγον, νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς πρόσχημα κατὰ τῆς ἀνεξαρτησίας του. Ὡς δὲ ὑπέροπε διαθετιμμένος νὰ ὑπερασπισθῇ αὐτήν, δὲν ἐνέδωκεν εἰς τὰς δουλὰς προσκλήσεις τῆς Κλαίρης, ὅπως μείνῃ πλησίον τῆς. Ἐξηκολούθησε λοιπὸν τὰς σχέσεις του μετὰ τοῦ κόσμου, ὃν αὐτὴ δὲν ἔβλεπε πλέον, εἴτε διότι ὁ βίος οὗτος ἤρχιζε νὰ τῷ εἶνε εὐάρεστος, εἴτε καὶ διότι ἐνόμιζε ἀναξιοπρεπῆς δι' αὐτὸν νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς ἰδιοτροπίας γυναικὸς ζηλοτύπου.

(Ἔπειτα συνέχεται).

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΙ ΦΕΙΔΙ
(Μῦθος Κριλῶφ)

Φεῖδι ἀπαράκαλας κάποιον γεωργὸν
Στὸ σπίτι νὰ τὸ πάρῃ. Ὅχι νὰ εἶν' ἀργί·
Ἦθελε, λέγει, τῶν παιδιῶν παιδαγωγὸς νὰ γένη ἰ.
Ἐλυκότερό 'νε τὸ φεῖδι, ὅταν με κόπο βγαίη·
«Ἦθεῖρο», λέγει, πῶς ἐπιπραίει;
Εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἰδέ' αὐτῆ,
Ὅτι τὰ φεῖδια ἔχουν μεγάλη μοχθηρία.
Πῶς καὶ τὸν παλαιὸν κενρὸ ἐλέγοντο θεορία,
Ἀχράστα, πῶς συγγενεῖς καὶ φίλους δὲν γυμνοῦσαν
καὶ πῶς τὰ ἴδια τοὺς παιδιά κατασφραγίζουσαν.
Ἰσως νὰ εἶν' ἀλήθει' αὐτῆ, ἀλλ' ὄχι καὶ γὰρ μὲνα.
Ἐγὼ ἐπὶ ζωῆς μου δὲ δάγκασα κανένα,
καὶ τόσῳ ἡ καρδία μου εἶνε ἀπεχθής,
Ποῦ θ' ἀπεράσεια εὐθὺς
τὸ κέντρον μου νὰ κόψω, νὰ τὸ ρίξω,
Ἄν ἔξωρα χωρὶς αὐτὸ πῶς ἡμπερὸν νὰ ζῆσω.
καὶ εἶμαι τέλος πάντων, νὰ μὴν πολυλογῶ,
Ἄπὸ τὰ φεῖδια ἕνα καλῆτερο ἐγὼ.
Κρίνε πῶς τὰ παιδία σου θ' ἢ μ' ἦν ἀγαπητῆ·
— καὶ φέμει' ἂν δὲν λέγῃς— ἐκείνος ἀπαντᾷ—
Ἄν θὰ σὲ πάρω, μ' ἔλας πῶς λές τὰς ἀρετάς,
Ἄν τύχῃ τὸ παράδειγμα καὶ εὐρὴ μὴ μὴ τὰς,
τὸ φεῖδι τὸ καλὸ, πολλὰ κακὰ θ' ἀκολούθησον
καὶ τὰ παιδιά τοῦ τέπου μας θὰ ε' ἀρνήσωσιν.
Ἐκτὸς αὐτοῦ, νὰ ἡμεθα μολὴ δὲν ἀγαπᾷ
καὶ ἐπειδὴ ἀκόμη,
Στὴν ἰδική μου γνῶμη
τὸ φεῖδι τὸ καλῆτερο, πῶς ἤθελε βρεθῆ,
Ἦντοστε εἶνε φεῖδι, κ' ἄς πᾶγ νὰ χαθῆ.
Ἄπτερος, ἐννοεῖτε εἰ θέλω νὰ εἶπῳ;
Π. Α. ΑΣΙΩΤΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ἐπανελήθησαν αἱ διακοπέσαι ἐργασίαι τοῦ σιδηροδρόμου Μεσολλογγίου-Αγρινίου καὶ ἡ στρώσις τῶν σιδηρῶν ράβδων ἐξακολουθεῖ. — Τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαινία τῆς ἀρτι συστάσεως ἐν Ἀθήναις Χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α.Μ. τῆς βασιλείσεως. — Τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα ἀρχεται ἡ βολιδοσκοπῆσις τοῦ μεσημβρινοῦ λιμένος τοῦ Εὐρῆτου καὶ ἡ διὰ τῆς βυθοκόρου ἐργασία, χάριν τῆς εὐρύσεως τοῦ πορθμοῦ. — Αἱ εἰσπράξεις τοῦ τελωνεῖου Σύρου κατὰ τὸν λήξαντα Φεβρουάριον ἀνῆλθον εἰς δρ. 254,344, ἐνῶ κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ παρελθόντος ἔτους αὐτὰ ἦσαν μόνον 224,164 δρ. — Κρούσματα εὐλογίας ἐγένοντο ἐν Λαρίσσει, Ἀλμυρῷ καὶ Πύργῳ. — Πολυτρόπως σχολιάζεται ὑπὸ τῶν ἑλλήνων ἐφημερίδων ἡ εἰδησις, ὅτι Ἰταλικὰ πολεμικὰ πλοία κατεδίωξαν κατὰ τὴν παραλίαν τῶν Κυθῶρων μικρὸν ἑλληνικὸν πλοῖον φέρον πρόσφυγὰς τινὰς Κρητὰς ἐπανακάμπτοντας εἰς τὴν πατρίδα των.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Γερμανίας κ. Βίσμαρκ παρητήθη, ἡ δὲ παραιτήσις του ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος παρητήθη δὲ καὶ οὐδὲς αὐτοῦ κόμης Ἐρβέρτος Βίσμαρκ. — Τὸ Γαλλικὸν ὑπουργεῖον παρητήθη, νέον δὲ καθιερώθη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Φραισινῆ, ὅστις εἶναι καὶ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν, τῶν δ' ἐξωτερικῶν ἐξελέγη ὁ κ. Ριμπῶ, καὶ ὁ κ. Κωνστάν τῶν ἐσωτερικῶν. — Ὁ Τσάρεβιτς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μεγάλου δούκῃ Γεωργίου, πρόκειται νὰ ἐκτελέσῃ τὴν περίπλουν τῆς γῆς διὰ ρωσικῶν θωρηκτῶν. — Ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἀπειλεῖ τὰς Δυνάμεις ὅτι, ἂν δὲν ἀναγνωρίσωσι τὸν πρίγκιπα Φερδινάνδον, θ' ἀνακηρύξῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἡγεμονίας. — Διαδίδεται ὅτι ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις σκοπεῖ νὰ ἰδρύσῃ ἐν Κρήτῃ μεγάλην σχολὴν διὰ τοὺς Κρητοτάκτας, ἀδιακρίτως τοῦ θρησκευματος αὐτῶν, ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν Γαλιτζῇ Σερβίᾳ. — Νέα ἀσθενία ἀνεφάνη ἐν Αὐστρίᾳ ἐπικληθῆσα νόνα, μᾶλλον ἐπικίνδυνος τῆς ἰνφλουέντζας. — Τὴν 29ην Ἀπριλίου τελεσθήσεται ἐν Βορδῷ τῆς Γαλλίας διεθνὴς ἐκθεσις τροφίμων, ἡ δὲ Παγκόσμιος ἐκθεσις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἐν Σικάγῳ γενήσεται κατὰ τὸ ἔτος 1893.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Ἐν Νεαπόλει ἐγένοντο πειράματα διὰ τῆς ἀνευ καπνοῦ πυρίτιδος ἡ ἐπιτυχία ἦτο 54 ἐπὶ τοῖς 100, ἐνῶ διὰ τῆς συνήθους πυρίτιδος ἡ ἐπιτυχία ἦτο 38 ἐπὶ τοῖς 100. Ἦδη δὲ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν τῆς Ἰταλίας ἀπεφάσισε νὰ εἰσαγάγῃ τὴν χρῆσιν αὐτῆς εἰς τὸν στρατόν. — Ἐν Οὐασινγκτῶνι δὲ ὁ καθηγητῆς κ. Στέφεν Ἐμμινς ἀνεκάλυψε νέαν ἐκρηκτικὴν ὕλην, πολλῶν ἰσχυροτέρων τῆς δυναμίτιδος καὶ τῆς νυτρογλυκερίνης, ἣν ὠνόμασε σιλβίτιδα· συνίσταται δὲ ἡ ἐκρηκτικὴ αὕτη ὕλη ἐκ χάρτου ἐμπροσπισμένου δι' ἰδιαίτερας χημικῆς συνθέσεως. — Ὁ ἐν τῷ ἀστεροσκοπεῖῳ τοῦ Ἀψούργου ἀστρονόμος κ. Λύτερ ἀνεκάλυψε νέον ἀστὲρα ἐν τῷ στερεώματι μικροῦ ὄγκου καὶ λάμψεως ἐξηκοντάκις ἀσθενεστεράς τοῦ ἐλαχίστου διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὁρατοῦ ἀστέρος, ὑπόκειται δὲ εἰς τοὺς αὐτοὺς νόμους, εἰς οὓς καὶ ὁ ἡμέτερος πλανήτης.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Κατὰ τὰς ἐν Πλαταιαῖς ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας ἀνασκαφὰς πρὸς εὐρεθῆσαν πολλὰ εὐτελῆ πηλίνα ἀγγεῖα καὶ δύο μικραῖ ἐπιγραφαί, ἐξ ὧν ἡ μὲν φέρει τὴν τιμὴν τῶν ὠνίων ἐν ἔτει 100 μ. Χ. ἐπὶ Διοκλητιανοῦ, ἡ δ' ἑτέρα εἶνε ἀναθηματικὴ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Νέον ἔργον τοῦ κ. Αἰμιλίου Ζολᾶ ἐξεδόθη πρότινον ἡμερῶν ἐν Παρίσις, τὸ ἄσπινον κτηνός· τὸ μυθιστόρημα τοῦτο, ὅπερ πολὺ ἤγειρε τὸ ἐνδιαφέρον, πιστεύεται ὅτι θ' ἀνοίξῃ τὰς πύλας τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὸν διαδόχον συγγραφέα. — Ὁ κ. Ἐρρίκος Οὐβέρ ἐξέδωκε μετὰ σχολίων καὶ ἔκτενοῦς προομιῶν περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα νέαν μετάφρασιν τοῦ Δημοσθένους εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν. — Μετὰ δεκαετῆ ἀνελλιπῆ ἐκδοσιν τὸ Βιβλίον, τὸ γνωστὸν περιόχον τῶν βιβλιοφίλων, ἠλλάξε σχῆμα καὶ τίτλον, ἐπικλήθη Livre moderne. — Τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν ἡ ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικὴ Ἐταιρία ἐτέλεσεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ πολιτικὸν μνημόσυνον τοῦ Ὀλλανδοῦ φιλολόγου Καρόλου Γαβριήλ Κοβήτου, ὁ δὲ πρόεδρος αὐτῆς καθηγητῆς κ. Κ. Κόντος, μαθητῆς τοῦ Κοβήτου, ἀπήγγειλε λόγον ἐπαινετικὸν τοῦ μεγάλου ἀνδρός. — Ἡ θεολογικὴ σχολὴ τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐσύστησε τῷ Ὑπουργεῖῳ τῆς παιδείας, ὅπως ἐν τῷ παρασκευαζομένῳ περὶ μεταρρυθμίσεων τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Πανεπιστημίου νομοσχεδίῳ εἰσαχθῇ διάταξις ἐπιτρέπουσα τοῖς ὕψηλταῖς νὰ διδάσκωσι μαθήματα, δι' ἃ ἐλλείπουσι καθηγηταί, ἐκδίδοντες ἀποδείξεις ἀφοράσεως καὶ συμμετέχοντες τῶν ἐξετάσεων. — Πρὸ τινος ἡ μεγάλη Βρετανικὴ ἐταιρία πρὸς διάδοσιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν ἐώρτασεν ἐν Λονδίῳ τὴν ὀδοσκηστὴν ἔκτῃ ἐπέτειον αὐτῆς συστάσεως τῆς. Ὅτε συνέστη ἡ ἐταιρία αὐτῆς ὑπῆρχον 38 μεταφράσεις τῶν Ἁγίων Γραφῶν, νῦν δὲ χάρις εἰς αὐτὴν ὑπάρχουσι 278, εἰς ὅλα, τὰς γλώσσας καὶ τὰς διαλέκτους τῆς γῆς.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Μουσικαὶ ἑορταὶ προπαρασκευάζονται ἐν Βιέννῃ διὰ τὸν προσεχῆ Ἀύγουστον ἐπὶ τῇ 40δῃ τῆς Ἐνωσεως τῶν γερμανῶν αἰοιδῶν. Ἐπιτροπὴ συγκεκριμένη ἐκ τριακοσίων προσώπων πάσης τάξεως ἀνέλαβε τὴν γενικὴν διοργάνωσιν τῆς μουσικῆς ταύτης πανηγύρεως. — Τὸ Βασιλικὸν θέατρον τῆς Στουτγάρδης ἐώρτασε μετ' ἐκτάκτου πομπῆς πολυετηρίδα σπανιωτάτην, τὴν τῆς κ. Λουίζας Σμιτ, ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἀρχαιότερα ἐν τῷ θεατρικῷ ἐπαγγέλματι· 75 ἔτη ὀλόκληρα παρουσιάσεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἄγει δὲ τὸ 84ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς. Ἡ κυρία Σμιτ ἔλαβεν αὐτοπροσώπως μέρος εἰς τὴν πρὸς τιμὴν τῆς δοθεῖσαν παράστασιν. Μετὰ δὲ τὴν τρίτην πρᾶξιν, ὁ βασιλεὺς Κάρολος μετέβη καὶ συνεχάρη τὴν γενναίαν ἠθοποιόν, ἣν ἀφ' ἐτέρου τὸ κοινὸν ἔχειροκρότη θερμώτατα. — Ἀγγελλεται διὰ τὸ προσεχῆς φθινόπωρον ἐν τῷ θεάτρῳ Dal Verme τοῦ Μιλάνου λίαν ἐνδιαφέρουσα καὶ καινοφανὴς παράστασις, καθ' ἣν θ' ἀκουσθῇ ἀπὸ σκηνῆς λυρικὸν ποίημα, οὐτινος ἡ ὑπόθεσις ἐγγράφη ὑπὸ τοῦ Μάρκου Πράγα, ἡ μουσικὴ ὑπὸ τοῦ Ἐλγνος συνθέτου Σαμάρρα καὶ αἱ σκηνογραφίαι ὑπὸ

του ζωγράφου Σάλα. Το κύριο μέρος ανέλαβεν η περίφημος όρχηστρίς Τσοούκην· επιγράφεται δὲ τὸ ἔργον Δανάη.—Τὸ προσεχές ἔτος τελεσθήσεται ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τῆς πριγκιπίσσης Παυλίνας Μέτερνιχ διεθνὴς μουσικὴ ἔκθεσις, θὰ περιλαμβάνῃ δὲ συνθέσεις, ἐπιστολάς καὶ ἔγγραφα τῶν διασημοτέρων μουσικῶν, προσωπογραφίας αὐτῶν, μουσικὰ ὄργανα καὶ πᾶν ὅ,τι ἀποβλέπει εἰς ἀναπαράστασιν παλαιῶν μελοδραμάτων, ὅπως ἄλλοτε ἐπαίζοντο, καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων μουσικῶν ἔργα.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Κ. Ι. Π. Βραβλάν. Τὰ Δελτία τοῦ Δευκώματος δέον νὰ ἐπιστραφῶσι ταχέως. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἔχομεν συνδρομητὰς τόσο μακρὰν, ὥστε ἀπαιτεῖται μὴν ὀλόκληρος διὰ τὸ ταξίδιον, ἀλλὰ διὰ σᾶς; Καὶ ἀπὸ τὴν Βεσσαραβίαν ἐπιστράφησαν ἤδη.—Κ. Β. Ι. Κυδωνίας. Εὐχαριστώ. — Μ. Σ. Κίπολιν. Οἱ προτεινόμενοι ὄροι δὲν φαίνονται ἡμῖν συμφέροντες. Ἐπεξηγήσατε λεπτομερῶς τὸν πρῶτον, ἵνα ἐν γνώσει ἀπαντήσωμεν.—Τακτικὴ Ἄναγνωστρίξ. Κατὰ τοῦ γράφαντος τὴν Πατρικὴν συμβουλήν, ἥτις τόσο σὰς ἐτραυδάτισεν, ἦτο ἐπόμενον νὰ ἀνοικθῶσι κακαίτινες καὶ καλαὶ γλώσσαί. Καὶ σεις μὲν τὸν παρεξηγεῖτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀριστον χαρακτηρισμὸν αὐτοῦ, ἐδρίσκομεν τοὺς ἐξῆς στίχους τοῦ Millevoye :

Son âme tout entière en ses écrits respire ;
Ses actions jamais n' ont démenti sa lyre.

—Θ*. Ἀναμένομεν. — Ἀ λ. Ἀρκιτὰ ἔξυπνον· ἔχετε μὲλλον.—Κ. Σ., Α. Φ., Μ. Τ. Ρόδον. Ἐλήφθησαν, εὐχα-

ριστοῦμεν.—Ἐκ. Δὲν λυπεῖσθε τὸν χρόνον, τὴν μελάνην, τὸν χάρτην, τὰ ταχυδρομικὰ καὶ ἡμᾶς; Ἐλεος! Δὲν ὑπάρχει καὶ ἐν morti fulgurans διὰ τὴν Μοῦσάν σας;—Τζιντζιμιντζιχόντζιραν. Σπάρτην α) Ἀποχαιρετισμός. β) Μετάλλιον. γ) Τὸν ὀβολόν σας ὑπὲρ τῶν ἀπόρων παιδίων.—Κ. Σ. Τ. Κέρκυραν. Δὲν λέγομεν διὰ οἱ Ἕλληνας; δὲν ἔχομεν chic, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν τὴν κατάλληλον λέξιν νὰ τὴν ἐκφράσῃ. Ὁμοίωζομεν, βλέπετε, πρὸς τοὺς Γάλλους καὶ δαναζόμεθα παρ' αὐτῶν τὴν σχετικὴν λέξιν, ὅπως ἐπραξαν καὶ αὐτοὶ οἱ κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωποι τοῦ chic δαναεισθέντες αὐτὴν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ schick... κατὰ τοὺς Γερμανοὺς ἐτυμολόγους.—Ἀνε. Σ., Β. Γ., Ε. Ε. Κ. Ἄδριανούπολιν. Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν.—Φίλη τῆς Κλαίρης. Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ σημερινοῦ κεφαλαίου εἶπατε ἂν ἀνεγνώσατε τρυφερώτερον καὶ διδακτικώτερον μυθιστόρημα!—Κ. Σ. Ι. Ἀντιγράφομεν τὴν σχετικὴν περικοπὴν ἐκ τῆς ἀξιολόγου Ἑλληνικῆς κομιοτήτος τοῦ κ. Χριστοπόλου: «Τὸ φέρειν πένθημα ἐνδύματα χρησιμεῖ μὲν καὶ εἰς τὴν ἐνδειξιν τῆς λύπης τοῦ πενθοῦτος, προῖσται ὅμως καὶ εἰς τὸ νὰ διακρίνηται ὁ πενθῶν, ἵνα οὕτως οἱ ἄλλοι κανονίζωσι τὰς πρὸς αὐτὸν σχέσεις τῶν ἀναλόγων τῶν διαθεσῶν του». —Σ. Σ. Μόσχον. Ἀναμένομεν εὐχαριστοῦντες.—Π. Ρ. Πογόβραν. Ἐλήφθη. Φύλλα στέλλονται, ἀλλ' ἐκ δευτέρου.—Φ. Χ. Φ. Καὶ φυσικὴν τινὰ δεξιότητα ἔχει ἡ δεξιὰ καὶ ἐνισχύεται διὰ τῆς ἐξασκήσεως.—Ε. μ. Ψ. Σαρὰτ. Γράφομεν ταχυδρομικῶς. Δεχόμεθα Γαλλικὰ γραμματόσημα.—Π. Σ. Ραγκόν. Εὐχαριστοῦμεν. Γράφομεν μὲ τὸ προσεχές. Ἀμφότερα δημοσιευθήσονται, ἀλλὰ τὸ παλαιὸν βραδύτερον.—Παίδι φ. τοῦ Ἄρεως. Μάλιστα

πρέπει νὰ λέγηθε τοῦ λοιποῦ καὶ σεις κραιδιὸν τοῦ Μαρτίου. Βέβαια κληρονομίαν δὲν ἔχετε νὰ ἀπολέσητε. Μάθετε οὖν κατὰ νεωτέρας ἀνακαλύψεις τὸ Μαρτίου παράγεται ἐκ τοῦ mare-deus, ὃ ἐστὶ θεὸς τῆς θαλάσσης καὶ κατὰ συγκοπὴν Mars=θεὸς τοῦ... πολέμου, ἐξ οὗ καὶ ὁ μάρτης, ὃν φέρουσι κατὰ τὰ θέματα πολλοὶ ἵνα μὴ μαυρίζωσιν ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα, θεὸν τοῦ ἡλίου, ὅστις τόσον ἐξασκί ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ὥστε ἡμπορεῖ νὰ μεταβίβῃ ὅλον τὸν κόσμον εἰς Στραβῶνας, μεταφράζοντας καὶ τὰς ἐκκλησίας τοῦ Μαρτίου εἰς παιδία τοῦ Ἄρεως καὶ τὰ πεδία τοῦ Ἄρεως εἰς κάμπους τοῦ Μαρτίου.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Βοήθει σαυτόν, ὑπὸ Σαμουὴλ Σμαίλ, ἐκ τοῦ Ἄγγικου. Ἐκδότης Γ. Κασδόνης.

Λεξικὸν Ἑγκυκλοπαιδικόν, ἐκδιδόμενον ἐπιλεῖα Ν. Γ. Πολίτου. (Ἀνοδανίας—Ἀνεκτικότης). Φυλλάδιον 28ον. Μπάρτ καὶ Χριστὸ ἐκδόται. Ἐν Ἀθήναις.

Μικρὸς ὀησαυρὸς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἥτοι ἐπίτομον Ἑλληνικὸν Λεξικὸν ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναρη. Τεῦχη δέκατον τρίτον καὶ δέκατον τέταρτον. (Ὁμοφρογγίς—Πλάξ). Ἐκδότης Ἀνέστης Κωνσταντινίδης.

Μετὰ τοῦ παρόντος φύλλου ἀποστέλλεται ἀγγελία τῆς μεταφράσεως τοῦ βοήθει σαυτόν, ὠραίου συγγραμματος τοῦ ἀγγλο-κοινωνιολόγου Δανιὴλ Σμαίλ, ὅπερ συνιστῶμεν, ὡς ἀξιὸν νὰ τύχῃ τῆς προσοχῆς παντὸς φιλαναγνώστου διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχομένας ἠθικὰς ἀρχὰς καὶ διδασκαλίας.

ΑΓΓΕΛΙΑΙ «ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ»
*Ο στίχος λ. 50· δις 30, τρίς 65.
ΠΟΣΑΚΙΣ ΚΑΤ' ΑΠΟΦΘΗΝ.

Προσεχῶς ἐκδίδεται

Ε. ΣΤΑΝΛΕΪ

Η ΓΗ
ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Μετάφρασις
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΔΡΑΚΤΑ

Τιμᾶται δραχ. 3.

REVUE
POLITIQUE ET LITTERAIRE

REVUE BLEUE

Paraissant le Samedi

Six mois 20 fr. Un an 35

PARIS
411. Bd. St Germain 111.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Α. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ
Ὁδὸς Αἰόλου, ἀριθ. 195-197

Ἐκτυποῦνται

ΕΠΙΣΚΕΦΤΗΡΙΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΟΣ
ἐπικεφαλίδες σφραγίδες

παντὸς εἴδους, πάσης ποιότητος

ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΟΘΗΚΗ
Εὐρωπαϊκῶν Καταστίχων

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ· ΕΡΓΑΣΙΑ

Β. ΨΙΔΑΚΗ
ΦΡΟΝΙΜΗ
Τραγωδία
Εἰς ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ

Τιμᾶται δρ. 2.50

ΚΑΘΗΜΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ πεπεραμένος συνιστάται θερμῶς ὑπὸ τῆς «Ἐβδομάδος» εἰς πάντα θέλοντα νὰ διδάξῃ τὴν Ἀγγλικὴν. Ἀπευθυντέον εἰς τὸ γραφεῖόν μας.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Ἀπὸ κείσεως κόσμου μέχρι σήμερον

ΥΠΟ
ΚΑΛΔΙΡΡΟΗΣ ΠΑΡΡΕΝ

Τεῦχος 2.
ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΑΜΠΑ
ΑΜΠΑ
ΑΜΠΑ
ΑΜΠΑ

Ἐκ καθαρῶν λευκῶν σταφυλῶν
Βραβευθὲν ἐν τῇ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων

Ἐν χρῆσει παρά τῇ Β. Αὐλῇ
Συνιστῶμενον ὑπὸ τῶν Ἱατρῶν

Ἐν χρῆσει παρά τοῖς Κοσμοκράτοσι
ΑΝΔΡΕΑΣ Π. ΚΑΜΠΑΣ
10 ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 10

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΣΙΑΦΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΑΘΗΝΩΝ-ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Τμήμα Πειραιῶς—Κορίνθου—Πατρῶν

	1	3	33	2	4	32
Πειραιεὺς ἀν.	7 π.μ.	11.15	10.10	Πάτραι ἀν.	7.20π.	11.40
Ἀθῆναι »	7.30	11.50	10.40	Αἴγιον »	9.05	15.27
Κόρινθος ἀφ.	7.42	2.42	2.05	Κόρινθος »	1.10	4.—
Αἴγιον »	2.52	5.41		Ἀθῆναι ἀφ.	4.25	7.—
Πάτραι »	4.35	7.—		Πειραιεὺς »	4.55	7.30

Τμήμα Κορίνθου—Ναυπλίου—Μύλων

Κόρινθος ἀν.	3.— μ.μ.	Μύλοι ἀν.	9.50 π.μ.
Ἄργος ἀφ.	5.42 »	Ναυπλίον »	10.—
Ναυπλίον »	5.45 »	Ἄργος ἀφ.	10.35
Μύλοι »	5.52 »	Κόρινθος »	12.45

Τμήμα Πατρῶν—Πύργου

Πάτραι ἀν.	8.30π.μ.	5.15μ.μ.	Ἀμαλιάς ἀν.	6.30π.μ.	3.15μ.μ.
Ἀγαθα ἀφ.	9.25	6.10	Γαστούνη »	7.11	3.56
Μαυωλάς »	10.40	7.25	Δεχαυνά »	7.50	4.35
Δεχαυνά »	11.20	8.05	Μαυωλάς »	8.30	5.15
Γαστούνη »	11.59	8.44	Ἀγαθα »	9.45	6.29
Ἀμαλιάς »	12.40	9.25	Πάτραι ἀφ.	10.40	7.24

Αἱ ἀμαξοστοιχίαι 33 καὶ 32 μέχρις Ἀκράτας λειτουργοῦσιν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἐναλλάξ. Τοπικαὶ ἀμαξοστ. καθ' ἐκάστην εἰς ἕνα τὰ τμήματα.

ΣΙΑΦΡΟΔΡΟΜΟΙ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ

Ἀπὸ 1 Μαρτίου—15 Μαΐου 1890

ΓΡΑΜΜΗ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

Ἀναχωρήσεις καθ' ἐκάστην	Ἐκ Κηφισίας	
Ἐξ Ἀθηνῶν	7 π.μ.	7.45 π.μ.
9 »	11 »	»
11 »	11.45 »	»
2 μ.μ.	2.50 μ.μ.	»
3.30 »	4.40 »	»
5.30 »	6.30 »	»

Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς

7 π.μ.	7.45 π.μ.
9 »	10 »
11 »	11.45 »
2 μ.μ.	2.50 μ.μ.
2.40 »	4.40 »
3.30 »	6.30 »
5.30 »	8 »

ΓΡΑΜΜΗ ΛΑΥΡΙΟΥ

Ἐξ Ἀθηνῶν	8.45 π.μ.	Ἐκ Λαυρίου	7.15 π.μ.
3.40 μ.μ.	4.05 μ.μ.		